
RKTL:n työraportteja 17/2011

Vapaa-ajankalastus saimaan- norpan esiintymisalueella

Irma Kolari, Esa Hirvonen, Pekka Salmi ja Juhani Salmi

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki
2011

Julkaisija:
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Helsinki 2011

ISBN 978-951-776-865-8 (Verkojulkaisu)

ISSN 1799-4756 (Verkojulkaisu)

RKTL 2011

Kuvailulehti

Tekijät Irma Kolari, Esa Hirvonen, Pekka Salmi ja Juhani Salmi			
Nimeke Vapaa-ajankalastus saimaannorpan esiintymisalueella			
Vuosi 2011	Sivumäärä 29	ISBN 978-951-776-865-8	ISSN ISSN 1799-4756 (PDF)
Yksikkö/tutkimusohjelma Elinkeino- ja yhteiskuntatutkimus/Eläinluonnonvarat ja yhteiskunta-tutkimusohjelma			
Hyväksynyt Päivi Eskelinen			
Tiivistelmä <p>Raportti käsittelee vapaa-ajankalastusta saimaannorpan keskeisillä elinalueilla kalavedenomistajille lähetetyn postikyselyn pohjalta. Kyselyssä selvitettiin kalastuksen harjoittamista, norpansuojelun vuoksi tehtyjen kalastusrajoitusten vaikutuksia sekä kalastajien ja vesienomistajien suhtautumista norppaan ja sen suojeluun.</p> <p>Kysely lähetettiin kymmenen osakaskunnan vesienomistajille kevättalvella 2011. Vastauksia saatiin 1015 ruokakunnalta, joista kaksi kolmasosaa oli kalastanut Saimaalla. Vastauksista 67 % tuli norppavesien ääreltä Itä-Suomesta.</p> <p>Noin puolet vastaajista piti verkkokalastusta tärkeimpänä pyyntimuotonaan. Yleisimmin käytettiin solmuväliltään 50–59 mm:n verkkoja, joiden langanvahvuus oli korkeintaan 0,17 mm. Nämä olivat verkkokalastuksessa tärkeimmät pyydykset ympäri vuoden ja saaliiksi saatiin pääasiassa kuhaa. Verkkokalastus oli vähentynyt selkeämmin kuin muut pyyntimuodot viime vuosina. Verkkokalastuksen vähenemiseen vaikuttivat monet syyt, kuten ikääntyminen, työkiireiden lisääntyminen ja norpan suojelun takia tehdyt kalastusrajoitukset. Verkkokalastajista suurin osa katsoi norpansuojelun takia annetun asetuksen ja kevät rajoitusten vaikuttavan heidän kalastusharrastukseensa. Sen sijaan pääasiassa muilla pyyntitavoilla kalastaneista vähemmistö oli tätä mieltä.</p> <p>Kyselyn vastaajista puolet piti norppaa uhanalaisena ja kalastusta uhkana norpalle. Epävarmojen osuus oli liki kolmannes. Suhtautuminen norppaan ja sen suojeluun vaihteli sukupuolen, iän, asuinpaikan, tärkeimmän pyyntimuodon sekä osakaskuntatoiminnan aktiivisuuden mukaan. Erityisesti kalastusta vahvalankaisilla verkoilla pidettiin vaarallisena nuorille norpille. Mielipide muutosten tarpeellisuudesta kalastusrajoituksiin jakautui lähes tasan puolesta ja vastaan. Kolmas samansuuruisen joukko ei ollut muodostanut mielipidettä asiasta. Puolet niistä, jotka kaipaivat muutoksia, olivat sitä mieltä, että rajoituksia pitää tiukentaa ja puolet katsoi, että rajoituksia pitää lieventää. Esimerkiksi verkkokalastuksen kevät rauhoitusalueita osa halusi laajennettavan ja osa supistettavan.</p> <p>Raportti on osa maa- ja metsätalousministeriön sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen rahoittamaa hanketta ”Saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteen sovittaminen: Tiedonkeruu ja kalastus norppa-alueilla”.</p>			
Asiasanat Vapaa-ajankalastus, saimaannorppa, lajien suojelu, kalastusrajoitukset, verkkokalastus			
Julkaisun verkko-osoite http://www.rkti.fi/www/uploads/pdf/uudet%20julkaisut/tyoraportit/vapaaajankalastus_saimaannorppa.pdf			
Yhteydenotot Irma Kolari, etunimi.sukunimi@rkti.fi			
Muita tietoja			

Sisällys

Kuvailulehti	3
1. Vapaa-ajankalastus ja norppa Saimaalla	5
2. Kalastukseen vaikuttavat norpan suojelutoimet	5
3. Aineiston kerääminen ja käsittely	6
4. Tulokset	8
4.1. Taustatiedot	8
4.2. Kalastusharrastus ja viimeaikaiset muutokset	10
4.2.1. Eri pyyntimuotojen merkitys vapaa-ajankalastajille	10
4.2.2. Käytössä olevat verkkotyypit	12
4.2.3. Eri pyydysten käyttö ja saaliit pyyntikausittain	13
4.2.4. Kalastusharrastuksen muutokset ja niiden taustat	15
4.3. Norpan takia tehtyjen kalastusrajoitusten vaikutukset	17
4.3.1. Keväiset verkkokalastuskiellot	17
4.3.2. Ympärivuotiset pyydysrajoitukset	19
4.4. Suhtautuminen norpansuojeluun ja kalastusrajoituksiin	20
4.5. Suojelutoimien kehittäminen	25
5. Tulosten tarkastelu	27
Viitteet	29

1. Vapaa-ajankalastus ja norppa Saimaalla

Saimaa on maamme merkittävimpiä vapaa-ajankalastusalueita. Se on pinta-alaltaan Suomen suurin järvi. Kun mukaan lasketaan 76 m merenpinnasta olevat altaat, vesialuetta on noin 4 380 km². Saimaan vesistä suurin osa on erinomaisessa ekologisessa tilassa, mikä antaa hyvät puitteet kalastukselle. Saimaa on lähes kokonaisuudessaan myös äärimmäisen uhanalaisen norpan elinalueita. Kalastusta on säädelty Saimaalla jo 1980-luvulta lähtien vapaaehtoisin sopimuksin norppien suojelemiseksi ja tämän jälkeen muun muassa asetusteitse. Vähälumiset talvet ja niiden aiheuttama pesinnän epäonnistuminen 2000-luvun ensikymmenen lopulla kasvattivat painetta edelleen vähentää nuorten norppien kuolemia kalanpyydyksiin, eritoten verkkoihin.

Tämä raportti on osa maa- ja metsätalousministeriön sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen rahoittamaa hanketta ”Saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittaminen: Tiedonkeruu ja kalastus norppa-alueilla”. Hankkeessa tuotetaan perustietoa siitä, millaista kalastusta norppa-alueella harjoitetaan, millaisia vaikutuksia pyyntirajoituksilla on ollut kalastukseen ja kuinka kalastajat suhtautuvat norppaan ja sen suojeluun. Tässä raportissa tarkastellaan vapaa-ajankalastusta ja ennenkaikkea verkkopyyntiä, joka on ollut mittavimman säätelyn kohteena. Tiedon avulla pyritään edistämään norppansuojelun ja kalastuksen yhteensovittamista.

2. Kalastukseen vaikuttavat norpan suojelutoimet

Ensimmäiset vapaaehtoiset sopimukset kalastuksen säätelystä silloisten osakaskuntien kanssa tehtiin 1980-luvun alkupuolella. Vapaaehtoisten sopimusten piirissä oleva alue laajeni voimakkaasti 2000-luvulla. Vuoden 2008 lopussa kevät rajoitus sopimuksia oli tehty osakaskuntien kanssa 518 km² alueelle ja lisäksi valtion vesialueilla oli vastaavansisältöisiä rajoituksia 88 km². Tammikuussa 2010 kevät rajoitusalueen pinta-ala oli noin 1 475 km². Näistä kevät rajoituksista maksetaan osakaskunnille korvaus. Suojelualueella verkkokalastus on kielletty 15.4.–30.6. Ensisijaisena tavoitteena on vähentää vieroitusikäisten, alle yksivuotiaiden poikasten verkkokuolemia (MMM 2010).

Keväisten verkkorajoitusten ohella kalastusta ryhdyttiin säätelemään saimaannorpan suojelemiseksi laajemmin vuonna 1999, jolloin astui voimaan maa- ja metsätalousministeriön päätös eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla (214/1999). Pyyntivälineistä kiellettiin verkot, joiden havas tai riimutus on tehty monisäikeisestä langasta. Myös yksisäikeisestä langasta valmistetut verkot, joiden langan paksuus on yli 0,20 millimetriä, kiellettiin. Isorysän ja koukkupydyksien osalta määriteltiin rajoituksia. Rajoitukset koskivat aluetta, joka ulottui Pohjois-Karjalan Pyhäselän ja Oriveden saaristosta eteläisen Saimaan Ilkonselälle saakka.

Maa- ja metsätalousministeriön 1.5.2009 voimaan tullessa asetuksessa pyyntivälinerajoitusalueita laajennettiin 1 260 km²:stä 1 674 km²:iin. Asetuksella kiellettiin: 1) pitkäsiima ja koukkupydyys, jossa käytettiin syöttinä kalaa tai kalanpalaa, 2) monisäikeisestä langasta tehty verkko, 3) solmuväliltään alle 60 mm verkko, jonka liina tai riimu on tehty 0,17 mm paksummasta yksisäikeisestä langasta, 4) solmuväliltään 60 mm tai sitä suurempi verkko, jonka liina tai riimu on tehty 0,20 mm paksummasta yksisäikeisestä langasta, 5) päältä avoin isorysä ja muu isorysää vastaava seisova pyydys, jonka solmuväli on yli 55 mm sekä 6) isorysä, joka ei ole päältä avoin.

3. Aineiston kerääminen ja käsittely

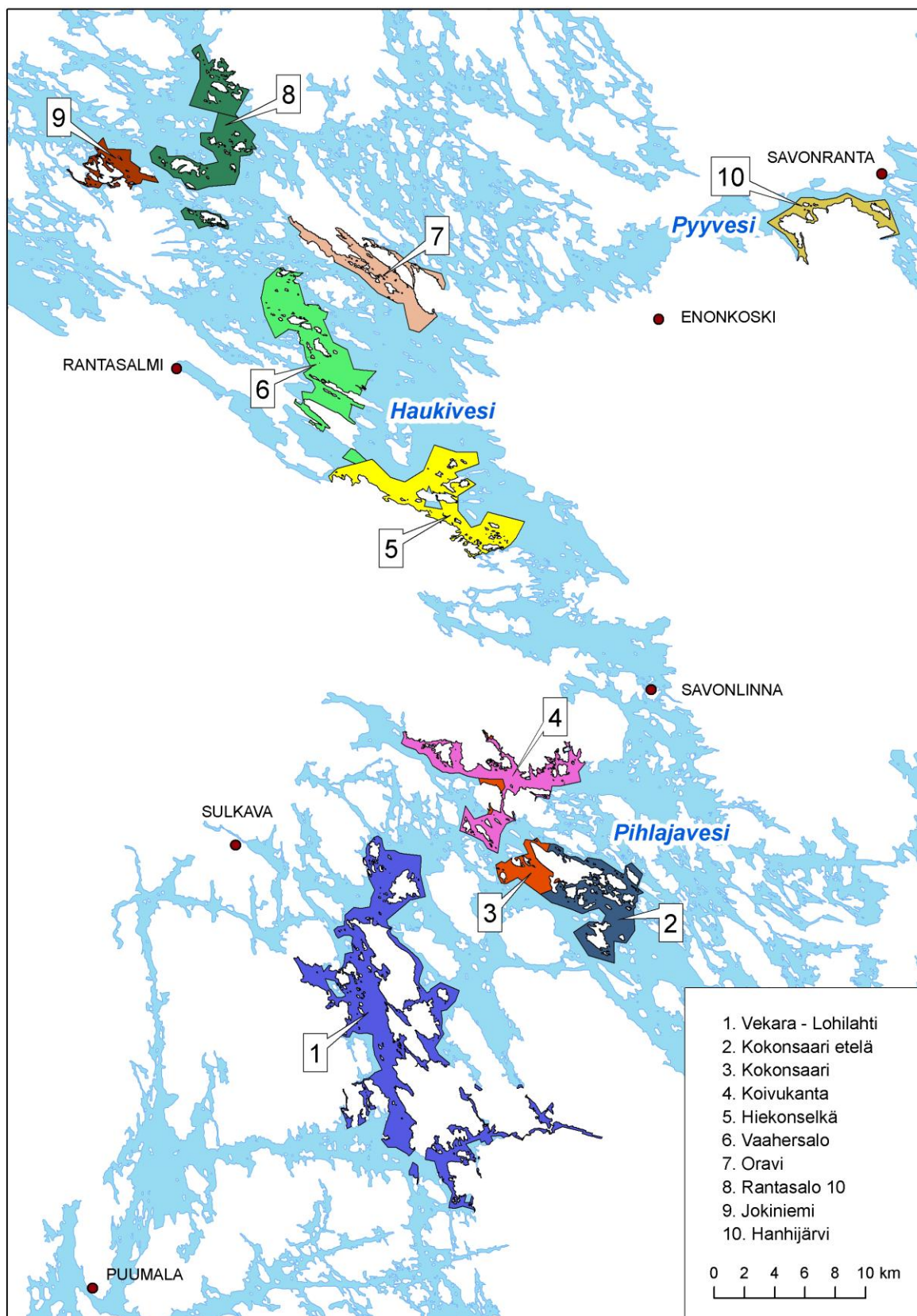
Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaista vapaa-ajankalastusta saimaannorpan esiintymisalueilla harjoitetaan, millaisia vaikutuksia norpansuojelun takia annetuilla kalastusrajoituksilla on ollut vapaa-ajankalastukseen ja miten vapaa-ajankalastajat suhtautuvat rajoituksiin, kalastuksensa tulevaisuuden näkymiin ja norpansuojeluun. Kohdejoukoksi valittiin saimaannorpan keskeisten esiintymisalueiden vesialueiden omistajat. Näin tavoitettiin sekä norppavesien äärellä että kauempana vakituisesti asuvia kalastajia. Erityisesti tietoa haluttiin verkkokalastajista, eli niistä vapaa-ajankalastajista, joiden harrastukseen norpansuojelu todennäköisesti vaikuttaa eniten.

Tutkimus toteutettiin postikyselyllä saimaannorpan keskeisillä esiintymisalueilla, Pihlajavedellä, Haukivedellä ja Pyyvedellä (kuva 1). Kohdejoukkoa pyrittiin täydentämään myös kalastusluvan ostaneilla henkilöillä, mutta tämä toteutui vain Pyyvedellä sijaitsevassa pienehkössä osakaskunnassa. Kalastuslupien myynnin yhteydessä ei yleensä kerätä kalastajien yhteystietoja. Vastauksia saatiin monipuolisesti erilaisten kalastusmuotojen harjoittajilta, kuten onkijoilta ja uistelijoilta. Myös yleiskalastusoikeutta käyttäviä saatiin mukaan tiedusteluun.

Tiedustelu lähetettiin postikyselyynä 10 osakaskunnan vesialueiden omistajille 14.–15.2.2011 (taluukko 1). Omistajien nimet ja yhteystiedot hankittiin Maanmittauslaitokselta. Kysely lähetettiin kaikille osakaskuntien omistajille, paitsi yhteisöomistajille, kuten kunnat, seurakunnat, metsähallitus ja yritykset. Perikunnille kysely lähetettiin, jos edustajan nimi ja osoite oli tiedossa. Pyyvedellä sijaitsevan osakaskunnan osalta kysely lähetettiin sekä osakkaille että kalastusluvan lunastaneille henkilöille. Tuloksissa luvanlunastaneiden tietoja ei ole esitetty erikseen, koska vastauksia saatiin vain 14 henkilöltä.

Kysely lähetettiin uudelleen 8.–9.3.2011 sellaisille henkilöille, jotka eivät olleet palauttaneet vastausta määräaikaan mennessä. Vastaamisen kannustimena arvottiin kaksi sadan euron lahjakorttia.

Tallennetusta aineistosta tehtiin loogisuustarkistuksia ja ristiriitaisuuksia korjattiin. Tässä raportissa esitellyt tulokset kuvastavat vastaajajoukon kalastusta ja kalansaaliita ilman laajennuksia. Tyhjiä vastauksia ei ole otettu huomioon vastanneina. Avoimet vastaukset on analysoitu aineistolähtöisesti sisältöluokituksen avulla. Keskeisimpien vastausluokkien kuvailun lisäksi mainitaan myös luokkien yleisyydestä. Eri luokkien välisiä joukumien eroja testattiin χ^2 -testillä.

Kuva 1. Osakaskunnat, joiden vesienomistajille kysely lähetettiin. Pohjakartta-aineisto (C) Maanmittauslaitos lupanro 6/MML/11.

Taulukko 1. Lähetettyjen ja palautettujen lomakkeiden lukumäärä osakaskunnittain ja järviolueittain ensimmäisellä ja toisella postituskierröksellä.

Alue	Osakaskunta	Lähetetty, kpl	Palautettu, kpl	Palautusprosentti
Pihlajavesi	Vekara-Lohilahti	886	515	58,1
	Koivukanta	241	143	59,3
	Kokonsaari etelä	24	15	62,5
	Kokonsaari	19	15	78,9
	<i>Pihlajavesi yhteensä</i>	<i>1170</i>	<i>687</i>	<i>58,8</i>
Haukivesi	Hiekonselkä	184	111	60,3
	Vaahersalo	42	26	61,9
	Oravi	144	84	58,3
	Rantasalo 10	61	38	62,3
	Jokiniemi	24	16	66,7
	<i>Haukivesi yhteensä</i>	<i>455</i>	<i>275</i>	<i>60,4</i>
Pyyvesi	Hanhijärvi, osakkaat	53	38	71,7
	Hanhijärvi, luvanlunastaneet	23	14	60,9
	<i>Pyyvesi yhteensä</i>	<i>76</i>	<i>52</i>	<i>68,4</i>
Yhteensä		1701	1015	59,7

4. Tulokset

4.1. Taustatiedot

Kyselyyn saatiin yhteensä 1015 vastausta (taulukko 1). Vastausprosentti oli 60. Kyselylomakkeista 69 % lähetettiin Pihlajaveden, 27 % Haukiveden ja 4 % Pyyveden vesienomistajille. Eri järvialtaiden osuudet säilyivät vastauksissa samoina. Suurimman yksittäisen osakaskunnan, Vekara-Lohilahden, osuus lähetetyistä lomakkeista ja saaduista vastauksista oli noin puolet.

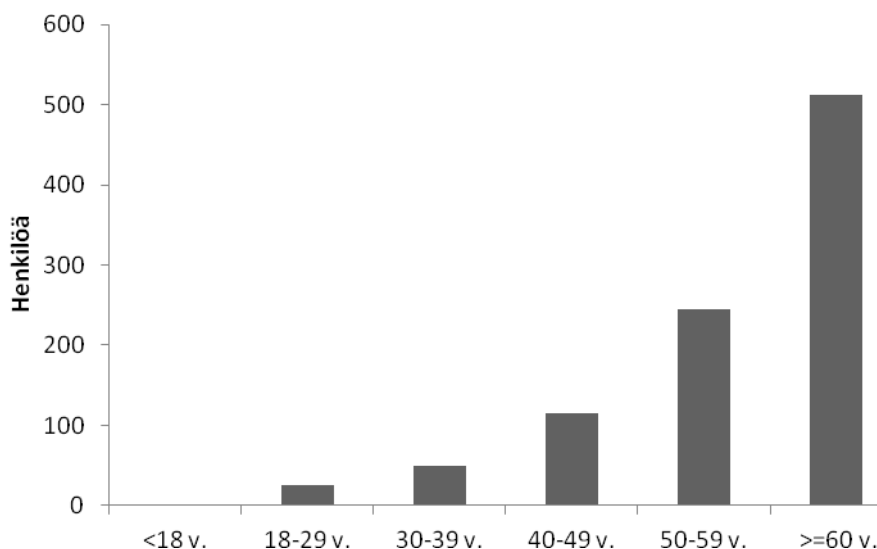
Vastaajista 66 % (658 kpl) ilmoitti, että joku ruokakunnan jäsenistä oli kalastanut Saimaalla vuonna 2010. Vastaajista 540 (53 %) oli miehiä ja 276 (27 %) naisia. Lomakkeita, joissa vastaajana oli sekä mies että nainen, tai vastaajan sukupuoli ei käynyt ilmi, oli 195 kpl (20 %). Kalastusta harjoittaneista vastaajista 386 (59 %) oli miehiä ja 140 (21 %) naisia. Noin viidenneksessä vastaajina olivat molemman sukupuolen edustajat tai sukupuoli ei käynyt ilmi vastauksesta.

Puolessa kalastaneista ruokakunnista kalastukseen osallistui kaksi henkilöä ja kolmanneksessa yksi henkilö. Vajaassa viidenneksessä ruokakunnista kalastukseen osallistui kolme henkilöä tai enemmän. Kalastukseen osallistui keskimäärin kaksi henkilöä ruokakuntaa kohti (641 vastausta).

Vastaajat olivat varttunutta väkeä (kuva 2). Keski-ikä oli 59 vuotta (947 vastausta). Puolet vastanneista oli 61-vuotiaita tai vanhempia. Nuorin oli 14-vuotias ja vanhin 93-vuotias. Kalastusta har-

joittaneet vastaajat olivat hieman nuorempia kuin ne vastaajat, jotka eivät olleet kalastaneet Saimaalla vuonna 2010. Kalastaneista puolet oli 60-vuotiaita tai vanhempia, ja kalastamattomista vastaavasti puolet 63-vuotiaita tai vanhempia.

Kuva 2. Kyselyyn vastanneiden lukumäärä eri ikäryhmissä.

Noin 60 % vastaajista kertoi kalastavansa sekä virkistäytymistä että ruoanhankintaa varten. Pelkästään virkistäytymistä varten kalasti kolmannes ja pelkästään ruoanhankinta varten joka kymmenes vastaajista (646 vastausta kalastaneilta).

Saimaan rannat ovat suosittuja vapaa-ajanasuntoseutuja. Suurin osa (72 %) vastaajista kalasti vapaa-ajanasunnolta ja 24 % vakituiselta asunnolta käsin. Muutamat ilmoittivat harrastavansa kalastusta sekä vakituiselta asunnolta että vapaa-ajanasunnolta (641 vastausta kalastaneilta).

Vastaajien asuinpaikkaa selvitettiin postinumeron perusteella. Vaikka suurin osa vastaajista kalasti vapaa-ajanasunnolta käsin, niin suurin osa kuitenkin asui myös vakituisesti Saimaan seudulla. Postinumeroalueittain jaoteltuna suurin vastaajajoukko (41 %) asui Savonlinnan seudulla. Lappeenrannan postinumeroalueella asui 23 % vastaajista. Aineistoa käsiteltäessä vastaajajoukko jaettiin Itä-Suomessa asuviin ja muualla asuviin. Itä-Suomessa asuviksi otettiin Joensuun, Kuopion, Pieksämäen, Savonlinnan, Mikkelin ja Lappeenrannan postinumeroalueilla asuvat. Heitä oli 67 % kaikista vastaajista. Muualla kuin Saimaan tienoolla asuvista suurin ryhmä olivat Helsingin postinumeroalueella asuvat vastaajat. Heitä oli 16 % vastaajista.

Tiedustelussa kysyttiin myös kalavesien omistajien osallistumista osakaskunnan kokouksiin. Vastaajista 8 % (71 vastaajaa) kertoi olevansa aktiivijäsen, 18 % (168 vastaajaa) osallistui joskus ja 74 % (685 vastaajaa) ei osallistunut lainkaan osakaskunnan kokouksiin. Kalastusta harjoittaneista vastaajista 33 % ja kalastusta harjoittamattomista 10 % osallistui vähintään satunnaisesti kokouksiin. Kyselyyn vastanneista naisista vain 12 % osallistui kokouksiin edes joskus ja miehistä vastaavasti 34 %. Vakituiselta asunnolta käsin kalastavista 58 % ja vapaa-ajanasunnolta käsin kalastavista 20 % osallistui vähintään satunnaisesti kokouksiin. Itä-Suomessa asuvista vastaajista 33 % osallistui kokouksiin ja muualla asuvista 11 %.

Osakaskunnan kokouksiin vähintään satunnaisesti osallistuvista vastaajista 85 % ja aktiivijäsenistä 94 % asui Itä-Suomessa. Toimintaan osallistuvista 86 % oli miehiä ja aktiivijäsenistä 93 %, kun ote-

taan huomioon vastaukset, joissa sukupuoli kävi ilmi (196 vastausta). 60-vuotiaita tai vanhempia oli 61 %, 50–59 -vuotiaita 27 % ja alle 50-vuotiaita vain 13 % vähintään satunnaisesti kokouksiin osallistuvista. Aktiivijäsenten ikäjakauma oli lähes sama. Tärkeimmän pyyntimuodon perusteella jaoteltuna osakaskunnan toimintaan osallistuvista oli verkkokalastajia 58 %, katiskakalastajia 18 %, onkijoita tai pilkkijöitä 13 % ja uistelijoita 11 %. Aktiivijäsenistä vain 4 % oli uistelijoita.

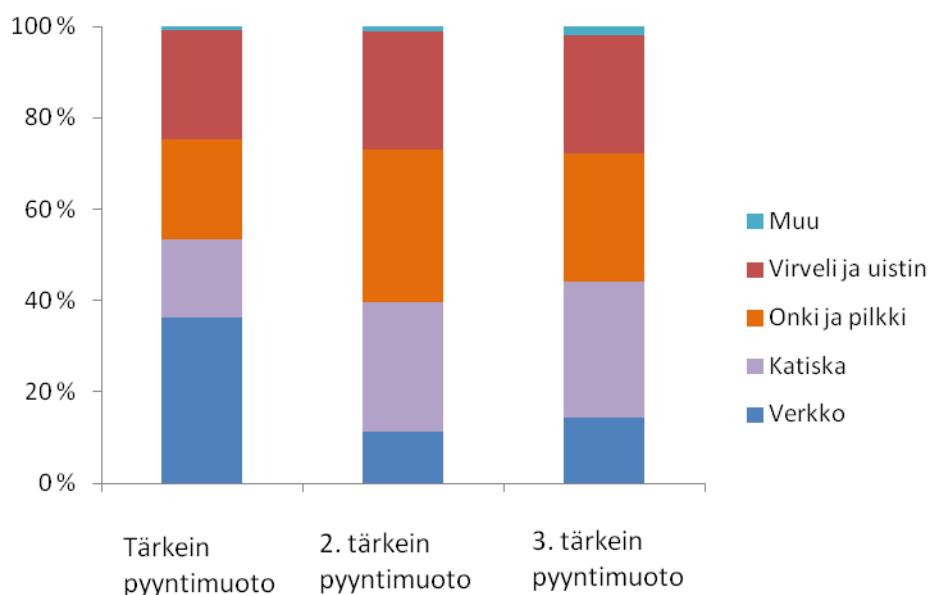
4.2. Kalastusharrastus ja viimeaikaiset muutokset

4.2.1. Eri pyyntimuotojen merkitys vapaa-ajankalastajille

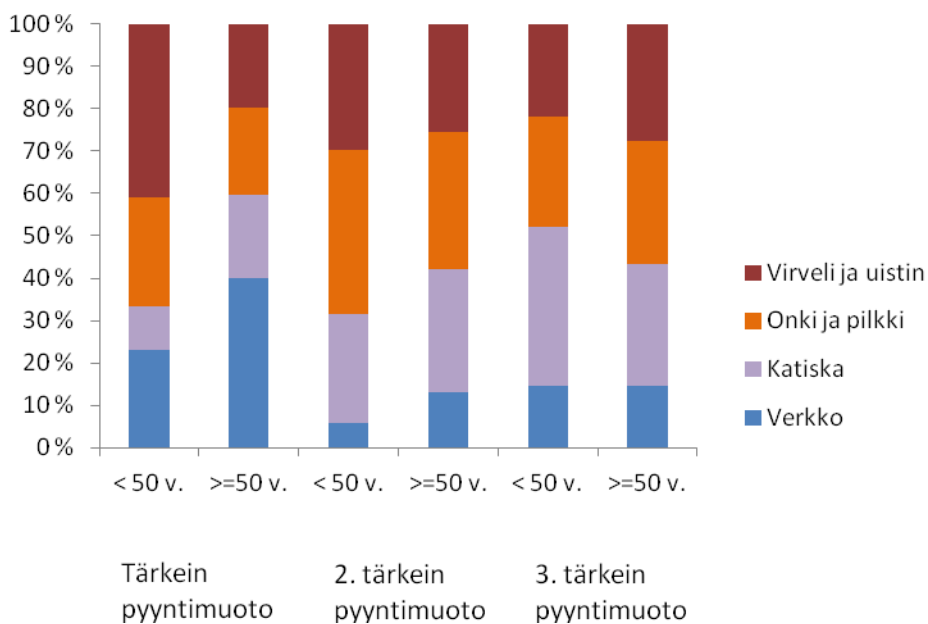
Eri pyyntimuotojen merkitystä vapaa-ajankalastajille selvitettiin pyytämällä vastaajia mainitsemaan kolme tärkeintä pyyntimuotoaan. Eniten mainintoja tärkeimmäksi pyyntimuodoksi keräsi verkkokalastus. Sen ilmoitti ykkössijalle 36 % vastaajista (kuva 3). Katiskapyynti, onkiminen ja pilkkiminen sekä uistelu olivat kukin tärkein pyyntimuoto noin 20 %:lle vastaajista. Puolet vastaajista piti kalastusta seisovilla pyydyksillä, verkoilla ja katiskoilla, ja puolet kalastusta aktiivisilla pyydyksillä, ongilla ja uistimilla, tärkeimpänä pyyntimuotonaan.

Toiseksi ja kolmanneksi tärkeimpänä pyyntimuotona mainittiin lähes yhtä usein katiskapyynti, onkiminen ja pilkkiminen sekä heitto- ja vetouistelu (kuva 3, 558 vastaajaa).

Vastaajan ikä heijastui pyyntimuotojen suosioon. Alle 50-vuotiaista vastaajista noin 40 % piti heitto- ja vetouistelua tärkeimpänä pyyntimuotonaan, kun taas 50-vuotiaista ja sitä vanhemmista 40 % piti verkkokalastusta tärkeimpänä pyyntimuotonaan (kuva 4). Ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä. Alle 50-vuotiaiden ryhmässä verkkokalastus ei ollut kolmen tärkeimmän pyyntimuodon joukossa.

Kuva 3. Eri pyyntimuotojen tärkeys.

Kuva 4. Kolme tärkeintä pyyntimuotoa alle 50-vuotiaiden ja vähintään 50-vuotiaiden vapaa-ajankalastajien mielestä.

Kun kysyttiin, onko verkkokalastus vastaajalle tärkeä pyyntimuoto vertaamalla sen merkitystä muihin pyyntimuotoihin, kalastusta harjoittaneista vastaajista lähes puolet (46 %) piti verkkokalastusta itselleen tärkeänä. Verkkokalastuksen tärkeyttä koskevaan kysymykseen sekä myönteisesti että kielteisesti vastanneita pyydettiin perustelemaan vastauksensa (n=563). Verkkokalastusta itselleen tärkeänä pitäneet (49 % kaikista perusteluja kirjoittaneista) mainitsivat useimmiten (43 %) pyyntitavan helppouden ja saalisvarmuuden. Tähän liitettiin myös tehokas ajankäyttö: ”Ei ole aikaa olla kalassa, on vain aikaa käydä kalassa”. Lisäksi 28 % vastaajista korosti, että verkoilla saa monipuolisesti eri saalislajeja. ”Ainut tapa saada muikkuja.” ”Ei katiskalla saa mitään kuhia eikä lohia.”

Yksittäisissä vastauksissa esitettiin myös, että soutamalla harjoitettu verkkokalastus on ekologista verrattuna esimerkiksi moottoriuisteluun. 15 % perusteli verkkopyyntiään tuoreen kalaruuan hankinnalla. ”Verkoilla saa terveellistä lähiruokaa. Alentaa ruokalaskua.” Muut perustelut liittyivät verkkokalastukseen virkistyksenä ja yhdessäolona sekä suvun perinteisiin. ”Verkon lasku illoin – aamalla nosto, hiljaisuus – rauha.” ”Kolmen sukupolven perintö, kesäkuussa sai hyvin kuhua. Luonnon tietotaito katoaa rannoilta!” Verkkopyynti on toisille perheen yhteinen harrastus ja toisille liikuntamuoto.

Verkkokalastusmahdollisuuksien ja –taidon puute oli yleisin (27 %) perustelu sille, että verkkokalastus ei ole tärkeä pyyntitapa. Kalastusta estivät korkea ikä sekä kalakaverin tai verkkojen puuttuminen. Lähes yhtä usein (25 %) mainittiin, että verkkopyynnille ei ole tarvetta. Muilla pyyntimenetelmillä saa tarpeeksi ruokakalaa. ”Ei pakkoa saada kalaa, katiska ja virveli riittävät.” Samalla korostettiin, että kalastus on ajanvietettä.

Useat vastaajat (22 %) eivät ylipäätään olleet kiinnostuneita verkkokalastuksesta ja pitivät sitä työläänä ja hankalana. Monet korostivat, että verkkopyynti vie aikaa ja vaatii sitoutumista. Noin 6 % mainitsi norppien suojelun ja muutama myös kalastusrajoitukset. ”Verkkokalastus on lopetettu norp-

pien takia.” Yksittäisiä mainintoja esitettiin myös kalojen kuolemista verkkoihin, verkkojen limoitumisesta sekä tuulien ja jääkelien aiheuttamisista ongelmista.

4.2.2. Käytössä olevat verkkotyypit

Tiedustelussa selvitettiin, minkälaisia verkkoja vapaa-ajankalastajilla on käytössä. Vastauksia saatiin 397 kalastajalta. Suosituimpia olivat korkeintaan 0,17 mm:n langasta tehdyt solmuväliltään 50-59 mm:n verkot, joita oli 47 % vastaajista. Lähes yhtä yleisesti käytössä olivat myös saman vahvuudesta langasta tehdyt alle 50 mm:n verkot sekä muikkuverkot (taulukko 2). Norpansuojelun takia säädetty asetus ei koske tällaisia verkkoja.

Vuonna 1999 säädetty asetus salli yksisäikeisestä 0,20 mm:n langasta tehtyjen verkkojen käytön, mutta vuoden 2009 asetus kielsi tästä langan vahvuudesta tehdyt alle 60 mm:n verkot. Solmuvälistä riippuen 10 –20 %:lla vastaajista oli käytössä tällaisia verkkoja. Yli 0,20 mm:n vahvuudesta sekä monisäikeisestä langasta tehdyt verkot oli kielletty asetuksessa jo vuonna 1999. Tällaisia verkkoja oli käytössä muutamalla prosentilla kalastajista (taulukko 2).

Taulukko 2. Solmuväliltään ja langanvahvuudeltaan erilaisia verkkoja käyttäneiden kalastajien osuudet (%) kyselyyn vastanneista. Punertavalla pohjalla on merkitty ne verkkotyypit, joiden käyttö on kielletty asetuksella saimaannorpan keskeisillä elinalueilla.

Solmuväli	Langanvahvuus			
	<=0,17 mm	0,20 mm	> 20 mm	Monisäikeiset
< 50 mm	43	12	3	1
50–59 mm	47	20	4	2
=> 60 mm	15	14	3	2
Muikkuverkot	43			

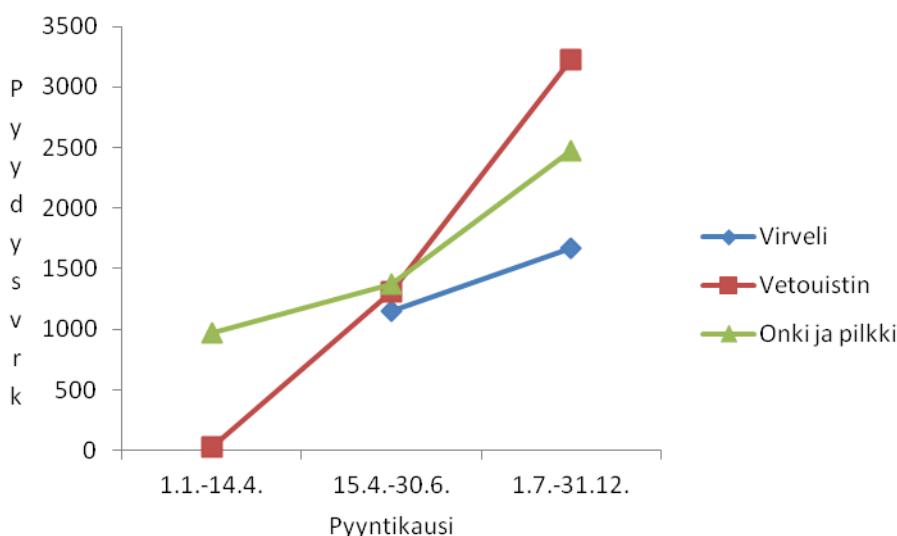
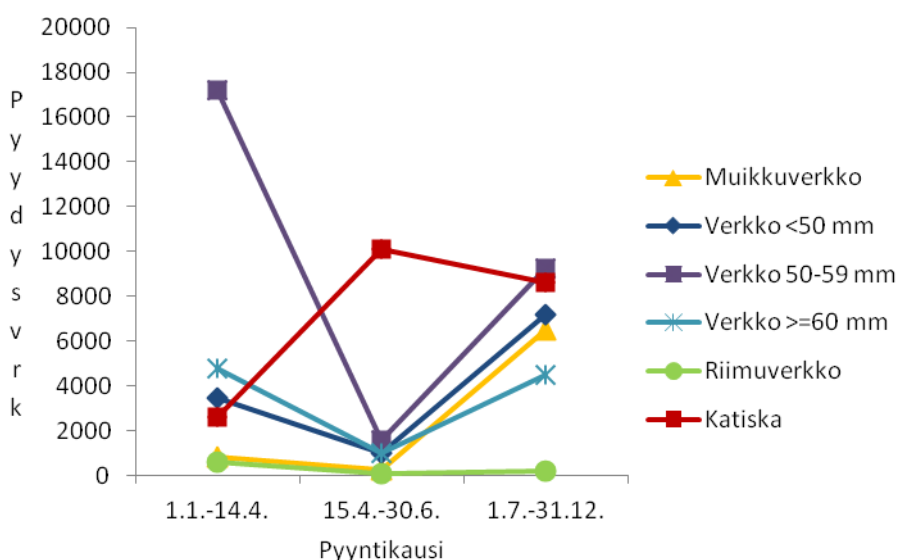
Riimuverkot olivat tiedusteluajankohtana tärkeitä vain 5 %:lle vastaajista (vastauksia 728, mukana myös sellaisia, jotka eivät olleet kalastaneet v. 2010 Saimaalla). Aikaisemmin riimuverkot olivat olleet tärkeitä noin kymmenesosalle vastaajista. Riimuverkoilla kalastettiin pääasiassa rannoilla ja lahativesissä (72 % vastanneista, yhteensä 235 vastausta). Niillä tavoiteltiin useimmiten lahnaa, haukea ja kuhaa.

Runsas puolet (54 %) vastaajista (536 kpl) kertoi käyttäneensä sellaisia katiskoita, joissa norpan sisäänpääsyä on rajoitettu. Nielurajoittimella varustettuja rysiä oli käyttänyt vain kaksi vastaajaa.

4.2.3. Eri pyydysten käyttö ja saaliit pyyntikausittain

Kalastuksen määrää ja kolmen tärkeimmän lajin saaliita koskeviin kysymyksiin saatiin tietoja 568 vastaajalta, mutta osa vastauksista oli puutteellisia. Seisovista pyydyksistä suosituimpia olivat solmuväliltään 50–59 mm verkot niin talvella, kevät- ja loppuvuoden aikana kuin loppuvuodestakin (kuva 5). Koko vuoden verkkopyydysvuorokausista 48 % kertyi näillä verkoilla. Ahkerimmin harvoilla verkoilla kalastettiin talvella (kuva 5). Keväällä, norpan suojelun takia säädetyn kalastusrajoituksen aikana (15.4.–30.6.) verkkojen käyttö väheni, ja katiskapyynti yleistyi. Tänä kautena kertyi 7 % koko vuoden verkkopyyntiponnistuksesta, jos muikkuverkkojen käyttöä ei oteta huomioon. Loppuvuodesta (1.7.–30.12) verkkokalastus jälleen lisääntyi. Muikkuverkkojen käyttö painottui tähän kauteen (kuva 5).

Aktiivististen pyydysten käyttö ajoittui vuoden mittaan siten, että talvella käytiin pilkillä, kevätkaudena vetouisteltiin, heittouisteltiin sekä ongittiin ja loppuvuonna käytiin eniten vetouistelemassa (kuva 5).

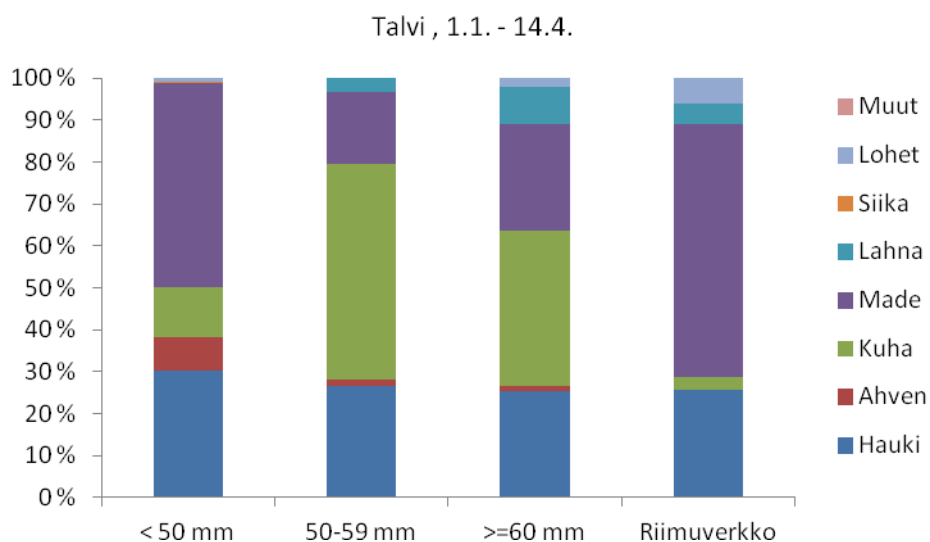
Kuva 5. Seisovien (yllä) ja aktiivisten pyydysten (alla) pyydysvuorokaudet eri pyyntikausina.

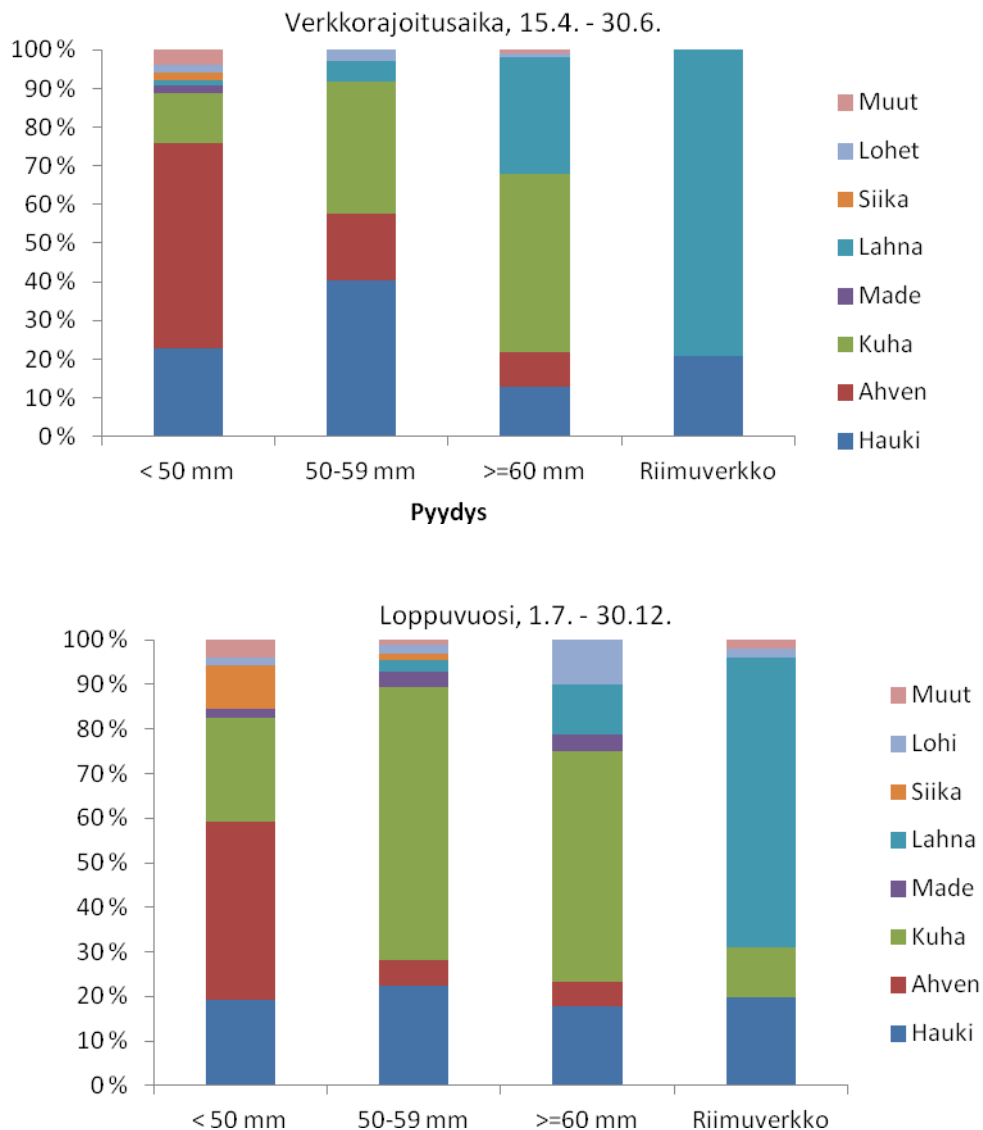
Vastaajat ilmoittivat saaneensa yhteensä noin 42 000 kg kalaa kysyttäessä kolmen tärkeimmän lajin kilosaaliita. Saaliista saatiin liki neljännes talvella, neljännes keväällä verkkorajoitusaikaan ja puolet loppuvuodesta heinäkuun alun jälkeen. Eniten saatiin muikkua, jonka osuus oli 25 % kokonais-saaliista. Muikun merkitystä korostavat muutaman kalastajan nuotta- ja rysäsaaliit. Jos vain muikku-verkkojen saalis otetaan huomioon, muikku oli kilomääräisessä saaliissa neljäntenä ja kärjessä olivat ahven, hauki ja kuha.

Vastaajien ilmoittamasta saaliista puolet saatiin verkoilla. Solmuväliltään 50-59 mm:n verkoilla oli tullut 21 % ilmoitetusta saaliista. Toiseksi suurin osuus, 18 %, jäi katiskoihin. Kolmanneksi eniten saalista antoivat muikkuverkot, joiden osuus oli 11 %. Heitto- ja vetouistimien yhteenlaskettu saalisosuus oli myös 11 %.

Talvella (1.1.–14.4.) liki 70 % kalansaaliista saatiin verkoilla. Tästä suurin osa tuli solmuväliltään 50–59 mm:n verkoilla. Loput talviajan saaliista tuli pilkkimällä ja katiskoilla, lähes yhtä suuret osuudet molemmilla. Keväällä, verkkorajoitusaikaan (15.4.–30.6.) muutamat vastaajat olivat kalastaneet rysillä ja nuotalla, joiden saaliina saatu muikku muodosti lähes kolmanneksen keväisestä kokonais-saaliista. Jos näiden pyydysten saalista ei oteta huomioon, muusta saaliista puolet tuli katiskoilla, 23 % verkoilla, ja noin 20 % heitto- ja vetouistimilla. Loppuvuonna (1.7.–31.12.) verkoilla saatiin lähes 70 % saaliista. Niistä eniten saalista antoivat muikkuverkot, noin neljänneksen loppuvuoden kokonais-saaliista.

Talvella 50–59 millisten verkkojen saaliista suurin osa oli kuhaa (kuva 6). Myös 60 millisten ja sitä harvempien verkkojen saaliissa kuha oli valtalaji. Tiheillä, alle 50 millisillä verkoilla tuli pääasiassa madetta ja haukea. Keväällä, verkkorajoituskautena 50–59 millisillä verkoilla pyydettiin pääasiassa haukea ja kuhaa. Tiheimpien verkkojen pääsaalis oli ahven. Harvoilla verkoilla saatiin keväällä kuhaa sekä lahnaa. Heinäkuun alusta vuoden loppuun 50-59 millisten sekä 60 millisten ja sitä harvempien verkkojen saalis oli pääosaltaan kuhaa. Tiheimpien verkkojen pääsaalis oli ahven. Riimuverkoilla pyydettiin talvella pääasiassa madetta, keväällä ja loppuvuodesta eniten lahnaa (kuva 6).

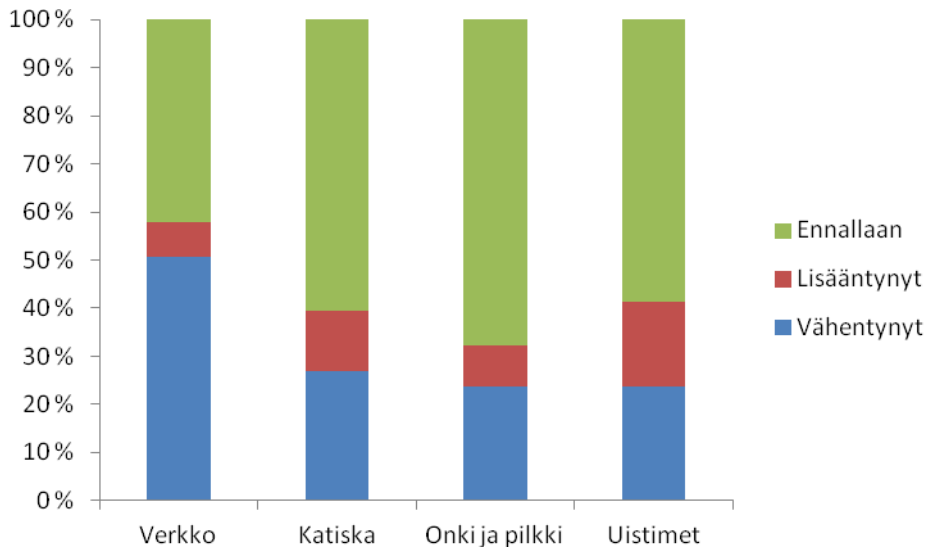

Kuva 6. Eri harvuisten verkkojen saaliin jakautuminen lajeittain eri pyyntikausina.

4.2.4. Kalastusharrastuksen muutokset ja niiden taustat

Kalastajille esitettiin kysymys miten heidän kalastusharrastuksensa on muuttunut viime aikoina. Vastajien mukaan selkein muutos oli verkkokalastuksen väheneminen. Noin puolet verkkokalastuksensa muutoksia kuvanneista kertoi kalastavansa verkoilla vähemmän kuin aikaisemmin (kuva 7). Muiden kalastusmuotojen harrastus oli suurimmalla osalla vastaajia säilynyt ennallaan. Uisteleminen oli lisääntynyt suhteellisesti suuremmalla osalla kuin muiden pyyntimuotojen harrastus. Kalastuksen muutoksia kuvasi 475 vastaajaa.

Kuva 7. Pyyntimuotojen käytön viimeaikainen muutos osuutena kunkin pyyntimuodon osalta vastanneista.

Vastaajia pyydettiin nimeämään tärkeimmät syyt kalastuksen muutoksiin viimeisten kymmenen vuoden aikana. Vastaukset voitiin jakaa neljään ryhmään: 1) elämäntilanteen muutos, 2) norpan takia tehdyt kalastusrajoitukset, 3) kalakantojen muutokset ja 4) muut syyt. Vastauksia oli kaikkiaan 428.

Elämäntilanteen muutokseen viittasi yli puolet vastaajista. Se merkitsi muutoksia ajankäytössä. Ikääntyminen ja sairaudet olivat keskeisin kalastuksen vähenemiseen johtanut tekijä. Erityisesti verkkopyynti hiipui ikääntymisen myötä; väheneminen johtui esimerkiksi kalakaverin muutosta pois paikakunnalta. Perheenpään kuoleman myötä kalastusharrastus saattoi tyrehtyä kokonaan. *”Verkkokalastus vähentynyt, koska siihen tarvitaan kaveri ja sitä pitäisi tehdä säännöllisesti (verkot veteen ja pois).”*

Kalastuksen väheneminen johtui monen kohdalla työelämän lisääntyneistä kiireistä. Tällöin vapaa-ajan asunnolla ehdittiin viettämään aikaa entistä vähemmän. Kalastuksen kanssa kilpailevia harrastuksia saattoi myös olla aiempaa enemmän. Jos veden äärellä vietetty aika hupeni, niin verkot korvautuivat yhä useammin katiskalla ja vapapyynnillä.

Perheen lapset ja tuttavat saattoivat innostaa aiempaa tiiviimmin kalastuksen pariin. Yksittäisten kalastusharrastus oli vasta hiljattain vahvistunut, kun he olivat ostaneet mökin kalaisan vesistön ääreltä. Eläkkeelle jääminen oli kuitenkin tavanomaisin syy kalastusharrastuksen vahvistumiselle. Tällöin etenkin verkkokalastuksella pyrittiin turvaamaan ruokakunnan kalantarve.

Neljännes vastaajista mainitsi saimaannorppaa koskeneet rajoitukset, jotka muuttivat kalastuksen luonnetta. Monen kohdalla verkkokalastus hiipui tai loppui kevät rajoituksiin, sillä muina vuodenaikoina kalastamiselle ei jäänyt aikaa tai se ei antanut innostavaa saalista. Kalastajat sopeutuivat uusiin rajoituskäytäntöihin poistamalla käytöstä harvasilmäiset ja vahvalankaiset verkot. Jotkut ulottivat pyyntimatkinsa rajoitusalueiden ulkopuolelle. Osa siirtyi vetouisteluun tai katiskapyyntiin. Yksittäiset kalastajat olivat joutuneet luopumaan iskukouku- ja lohisiimapyynnistä norpparajoitusten takia. Muutamat kalastajat kertoivat norpan aiheuttamien saalisvahinkojen vähentäneen kalastusintoa: *”norpat repivät ’ison kalan’ verkkoja sekä syövät muikut muikkuverkoista, vain poikki purtuja muikun jätteitä jäljellä”.*

Kalakantojen muutokset vaikuttivat kalastusintoon. Monet kalastajat valittivat lohikalojen vähyyttä. Jotkut hupenemiseen kantaa ottaneista arvelivat troolikalastuksen verottavan aiempaa enemmän lohikalakantoja. Toiseksi kantojen taantumisen syyksi arveltiin istutusten vähenemistä. Kalastusmotiivi kietoutui vahvasti myös muikkukantojen heilahteluihin. Monet vastanneista olivat panneet merkille kuhakantojen vahvistumisen. Kuhasta tuli kesäasukkaille entistä varteenotettavampi saaliskohde, koska paikoin kuhaa saatiin saaliiksi myös keskikesällä.

Verkkokalastusta vähensivät myös vesistön humuspitoisuuden lisääntyminen ja pyydysten likaantuminen. Talvikalastuksen kerrottiin taantuneen viimeisten kymmenen vuoden aikana keliolosuhteiden heikentymisen myötä. Kalastusharrastusta saattoivat vähentää myös naapureiden ilmaiseksi antamat kalat, vähittäiskauppojen parantunut kalantarjonta, kalastuslupien hinnannousu tai lupien saannin vaikeutuminen.

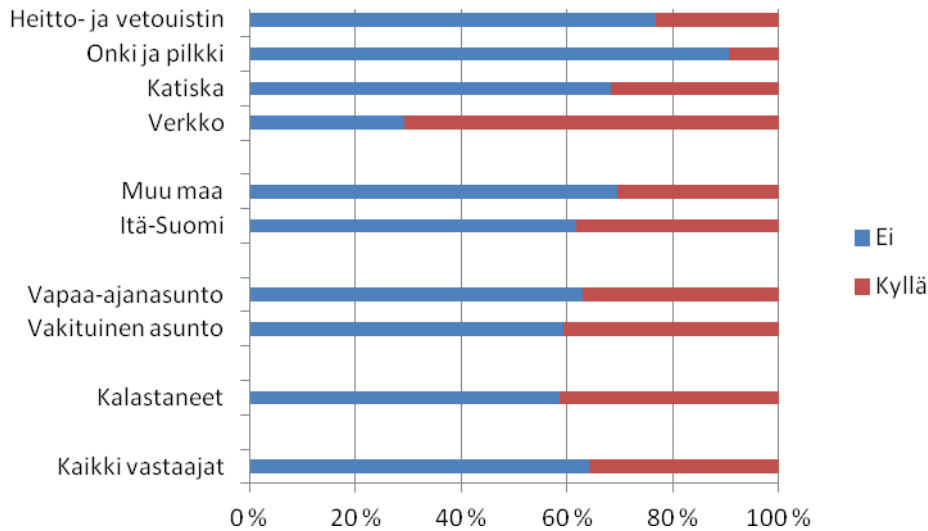
4.3. Norpan takia tehtyjen kalastusrajoitusten vaikutukset

4.3.1. Keväiset verkkokalastuskiellot

Keväinen verkkokalastusrajoitus ja pyydysten käyttöä koskeva asetukset olivat voimassa kaikissa tiedustelun kohteina olleissa osakaskunnissa ainakin osalla aluetta. Tosin kaikki tiedusteluun vastanneet eivät välttämättä pitäneet tärkeimpänä kalastusalueenaan sitä osakaskuntaa, joiden omistajia olivat. Vuonna 2010 Saimaalla kalastusta harjoittaneista vastaajista runsas kolmannes ilmoitti koko pyyntialueensa olevan rajoitusten piirissä, kolmannes vastasi osan pyyntialueestaan olevan rajoitusten piirissä ja noin 20 % ei tiennyt asiasta.

Kaikista vastaajista (696 kpl) 64 % ilmoitti, että keväinen verkkorajoitus ei ollut vaikuttanut kalastukseen (kuva 8). Kalastaneista vastaajista (573 kpl) osuus oli hieman pienempi, 59 %. Vakituisealta asunnolta (157 kpl) tai vapaa-ajanasunnolta (453 kpl) käsin kalastaneitten välillä ei ollut eroa tässä suhteessa, kuten ei myöskään Itä-Suomessa (480 kpl) tai muualla (216 kpl) asuvien välillä (kuva 8).

Vastaajat luokiteltiin tärkeimmäksi ilmoittamansa pyyntimuodon perusteella verkkokalastajiin (184 kpl), katiskan käyttäjiin (76 kpl), onkijoihin ja pilkkijöihin (97 kpl) tai uistelijoihin (112 kpl). Kuten odotettavissa olikin, verkkokalastajat erottuivat muista kalastajaryhmistä. Heistä 71 % ilmoitti, että kevätrajoitus vaikutti kalastukseen. Katiskakalastajista 32 % ja uistelijoista 23 % arvioi rajoitusten vaikuttaneen kalastukseen. Erityisesti uistelijoissa oli kuitenkin myös niitä, jotka mainitsivat, etteivät kalastaisi verkoilla, vaikka norpparajoituksia ei olisikaan. Tärkeimpänä pyyntimuotonaan onkimista ja pilkkimistä pitävien kalastukseen keväisellä rajoituksilla ei juuri ollut vaikutusta (kuva 8). Kalastajaryhmien välinen jakaumaero oli erittäin merkitsevä.

Kuva 8. Vastaajien käsitys siitä, onko keväinen verkkokalastuskielto vaikuttanut kalastukseen. Vastaajat on jaoteltu vapaa-ajanasunnolta tai vakituiselta asunnolta käsin kalastaviin, Itä-Suomessa tai maan muissa osissa asuviin sekä erilaisiin kalastajaryhmiin tärkeimmän pyyntimuodon perusteella.

Yhteensä 195 henkilöä kirjoitti lomakkeeseen keväisten verkkokalastuskieltojen vaikutuksista. Heistä valtaosa (80 %) ilmoitti saaliiden vähentyneen. Muut kommentoivat esimerkiksi korvaavia pyyntipaikkoja (heittokalastus, vetouistelu ja katiskapyynti) sekä pyyntialueiden vaihtamista.

Monet kertoivat saaneensa valtaosan vuotuisesta saaliista nimenomaan keväällä, jolloin monia heidän arvostamiaan kalalajeja kuten haukea, kuhaa, lahnaa, muikkua, taimenta ja lohta esiintyi pyyntipaikoilla. Muina vuodenaikoina näitä lajeja oli saatavissa tuntuvasti harvalukuisemmin. Monet kalastajat mainitsivat itse pyytämiensä kalojen olleen tärkeä osa ruokataloutta. Saaliiden ehtyminen tai loppuminen kokonaan on pakottanut ostamaan kalatuotteet vähittäiskaupoista.

Vastaajista tuntui heikosti perustellulta, että he eivät voineet laskea pyydyksiään edes omaan verkkorantaan. Etenkin muikkuverkkojen käyttökielto herätti ihmettelyä. Rajoitukset myös aiheuttivat kalastajille syvää mielipahaa. Rajoituksia saatettiin pitää perusteettomina, jos kalastaja ei ollut koskaan pyyntivesillään edes nähnyt norppaa. Joidenkin kohdalla kiinnostus kalastukseen oli vahvasti laimentunut tai he olivat kokonaan lopettaneet kalastuksen.

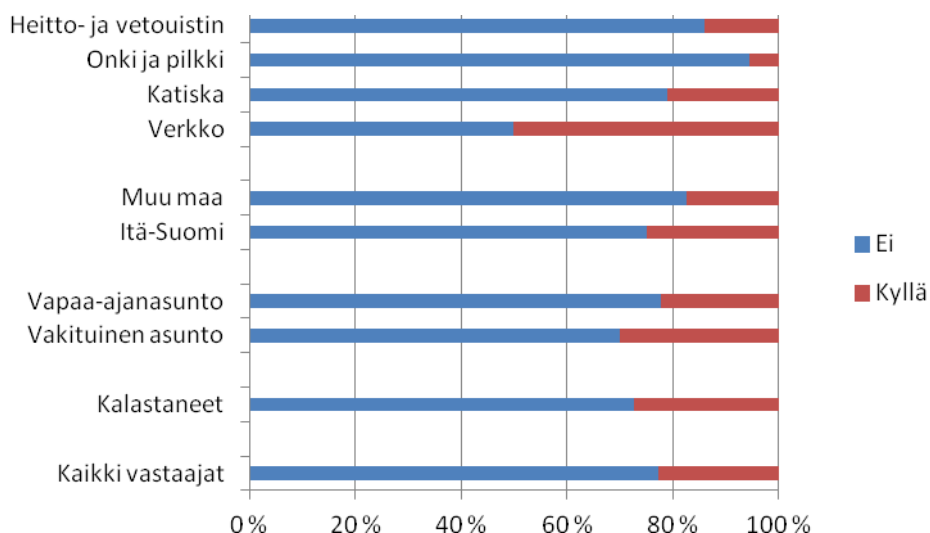
Yksittäiset kalastajat olivat lisänneet heittokalastusta, vetouistelua tai katiskapyyntiä verkkokalastuksen kompensoimiseksi. Jotkut pitivät saaliita riittävinä omaan kalankulutukseensa, mutta useimmat olivat tyytymättömiä pyyntitapamuutoksiin. Verkkopyynnin korvaaminen muilla pyyntipaikoilla johti saalislajivalikoiman yksipuolistumiseen ja saalisvarmuuden heikkenemiseen: ahvenesta tuli lähes ainoa omassa taloudessa käytetty saaliskala.

Osalla kalastajista oli yksilöllisiä sopeutumiskeinoja. Joka kymmenes vastaaja oli siirtynyt norpparajoitusten (mukaanlukien ympärivuotiset pyydysrajoitukset) vuoksi kalastamaan muualle vakituisilta pyyntialueiltaan (vastauksia 808). Heistä suurin osa (70 %) kalasti rajoituskaudella pienemmällä sisäjärjillä, ja noin kolmannes muilla Saimaan alueilla (yhteensä 69 vastausta). Useimmat kalastivat muulla vain rajoituskauden, mutta jotkut (23 %, 14 vastaajaa) olivat jääneet koko vuodeksi muille kalavesille (vastaajia 59 kpl). Muutama totesi aloittaneensa kalastuksen vasta heinäkuussa, jolloin

kalastuskielloista ei ole haittaa. Tosin keskikesällä verkoilla kalastaneet valittivat saaliiden vähyyttä ja pyydysten limoittumista.

4.3.2. Ympärivuotiset pyydysrajoitukset

Norpansuojelun vuoksi säädetty pyydysten käyttöä rajoittava asetus ei ollut vaikuttanut (77 % kaikista, 73 % kalastaneista) suurimman osan kalastusharrastukseen (kuva 9). Vakituisealta asunnolta käsin kalastaneet olivat hieman yleisemmin (33 %) sitä mieltä, että asetus vaikutti heidän kalastukseensa kuin vapaa-ajanasunnolta käsin kalastaneet (25 %). Samoin itäsuomalaiset olivat useammin sitä mieltä, että asetus vaikutti kalastukseen (30%) kuin muualla asuvat (21 %). Ero molemmissa edellä mainituissa vertailuissa oli jokseenkin merkitsevä. Verkkokalastajat erottuivat muista kalastajista arvioinneissaan asetuksen vaikutuksista kalastukseensa. Heistä puolet oli sitä mieltä, että asetus vaikutti kalastukseen, kun muissa kalastajaryhmissä osuus oli korkeintaan 20 % (kuva 9). Ero kalastajaryhmien välillä oli erittäin merkitsevä.

Kuva 9. Vastaajien käsitys siitä, ovatko ympärivuotiset pyydysrajoitukset vaikuttaneet kalastukseen. Vastaajat on jaoteltu vapaa-ajanasunnolta tai vakituisealta asunnolta käsin kalastaviin, Itä-Suomessa tai maan muissa osissa asuviin sekä erilaisiin kalastajaryhmiin tärkeimmän pyyntimuodon perusteella.

Kaikkiaan 164 vastaajaa kommentoi asetuksella määrättyjen ympärivuotisten kalastusrajoitusten vaikutuksia. Yli puolet korosti luopumista kielletyillä pyydyksillä kalastamisesta ja runsas neljännes saaliiden vähenemistä. Muut vastaajat väittivät esimerkiksi, että mielenkiinto kalastukseen on kadonnut tai että muilla pyyntimuodoilla saa riittävästi kalaa. Vastauksissaan kalastajat luettelivat pyydystyyppejä, joita kiellot omalla kohdalla koskivat. Osa kalastajista tarkasteli rajoituksia saaliiden vähenemisen kautta.

Pyyntikieltojen todettiin rajoittaneen ennen kaikkea verkkokalastusta. Verkonlankoja koskevien säädösten johdosta riimuverkoista jouduttiin luopumaan. Kalastajat joutuivat siirtymään ohutlankaisimpiin verkkoihin, joiden lyhytikäisyys tuntui harmilliselta. Kolmannes pyydysrajoituksia korostaneista totesi luopuneensa pitkäsiimasta ja koukkupyydyksistä. Kielletty tyrehdyttivät kokonaan hauen isku-koukkupyynnin ja lohien siimapyynnin. Rajoitusten myötä pyyntikertoja kertyi aiempaa vähemmän. Tämä merkitsi pienentyneitä saaliita; etenkin hauki-, kuha- ja lohisaaliit saattoivat tyrehtyä kokonaan.

Verkoilla kalastamaan tottuneille sallitut pyyntitavat eivät antaneet toivottua tulosta: *”Katiskoilla saatu saalis olennaisesti yksipuolisempi ja arvoltaan vähäisempi kuin verkkosaalis ennen kieltoja”*. Rajoitusten myötä jotkut kalastajat lopettivat kalastuksen kokonaan. Noin kymmenesosa korosti, että saaliiden tavoittelu ei ollut heille kovin keskeistä. Kalastus oli satunnainen hupi, josta oltiin valmiita tinkimään. Kolme vastaajista oli jo ennen asetuksia pyrkinyt omilla pyydysratkaisullaan vähentämään norppien joutumista pyydyksiin.

Vastaajista 20 % oli muuttanut kalastustaan enemmän kuin kevätaikainen rajoitus tai asetus edellyttäisi. Tarkentavaan kysymykseen, miten kalastusta oli muutettu vastasi 158 henkilöä. Useimmiten (38 %) vastaajat ilmoittivat lopettaneensa kokonaan verkkopyynnin – tai kalastuksen ylipäättään. *”Olen siirtynyt kalastamaan hopealangalla ammattikalastajilta.”* Lähes neljäsosa vastanneista viittasi alueellisiin ja ajallisiin painotuksiin.

Kalastusta oli rajoitettu erityisesti *”norppa-alueilla”* tai kevätrajoituksia oli jatkettu, *”15.4.-30.8. verkkokalastuskielto (vaimon määräys)”*, ja osin siirrytty yksistään talvikalastajiksi. Muutama ilmoitti myös, että pidättäytyy kalastuksesta silloin kun norpan on nähty liikkuvan alueella. Joka kymmenes oli yleisesti vähentänyt verkkopyyntiä tai kehittänyt pyyntitekniikkaa, esimerkiksi siirtynyt käyttämään ohutlankaisempia verkkoja. Muutama mainitsi lisänneensä katiskapyyntiä.

Norpan läsnäolo ei ollut vaikuttanut useimpien vastaajien kalastukseen. Noin viidennes kalastajista vastasi norpan vaikuttaneen suoraan kalastukseen myös muutoin kuin pyyntirajoitusten kautta. Kysymykseen miten norppa oli vaikuttanut kalastukseen vastasi 138 henkilöä. Selvästi yleisimmin (37 %) mainittiin, että norpat syövät kalat verkoista ja jättävät jäljelle vain pätkiä erityisesti muikkuverkkoihin. Kalakantojen vähentymiseen tai verkkojen repeytymiseen viittasi 12 % vastaajista. Joka kuudes kertoi, että ei kalasta lainkaan verkoilla ja joka kymmenes ilmoitti muuttaneensa verkkokalastuksen käytäntöjään. Esimerkiksi verkkojen määriä oli vähennetty, tyyppiä ja ankkurointia muutettu sekä pyyntialueita vaihdettu norpan väistämiseksi.

4.4. Suhtautuminen norpansuojeluun ja kalastusrajoituksiin

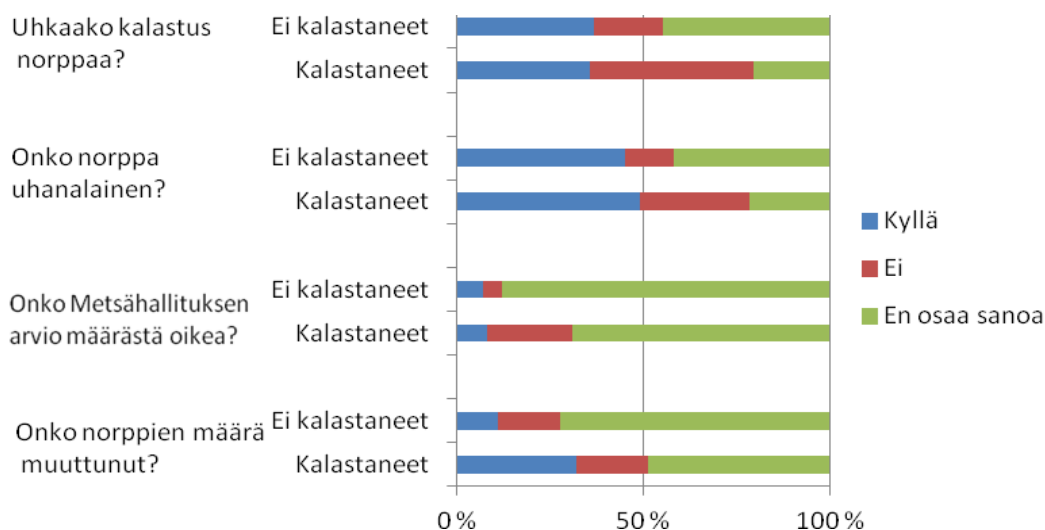
Vastaajista 26 % oli nähnyt norppia usein, 40 % harvoin ja 34 % ei ollut nähnyt norppaa koskaan (vastauksia 863). Vastaajilta kysyttiin myös kuinka moni on pitänyt kirjaa norppahavainnoista. Havaintoja oli kirjannut ylös 62 henkilöä 775:stä.

Vastaajat olivat melko epävarmoja siitä, onko norppien määrä muuttunut viimeisten kymmenen vuoden aikana heidän kalavesillään (kuva 10). Kalastaneista vastaajista kolmannes oli havainnut muutoksen ja heistä lähes kaikki olivat sitä mieltä, että norppakanta on vahvistunut. Vain alle 10 % muutoksen havainneista vastaajista arvioi norppien vähentyneen. Sekä lisääntyminen että vähentyminen liitettiin usein omiin tai muiden norppahavaintoihin.

Suurin osa vastaajista ei myöskään osannut arvioida, onko Metsähallituksen tekemä arvio norppien määrästä oikea (kuva 10). Vain vajaa 10 % vastaajista oli vakuuttunut, että arvio on oikea. Kalastusharrastus ei vaikuttanut tähän käsitykseen. Sen sijaan kalastaneitten keskuudessa epäluottamus Metsähallituksen norppakanta-arvioon oli suurempaa kuin kalastamattomien keskuudessa. Tosin vain vajaa viidennes kalastaneistakin oli varmoja arvion virheellisyydestä (kuva 10).

Noin puolet oli sitä mieltä, että saimaannorppa on uhanalainen (kuva 10). Kalastusharrastus ei juurikaan vaikuttanut tähän arvioon. Sen sijaan noin 30 % kalastaneista oli sitä mieltä, että norppa ei ole uhanalainen, kun samaa mieltä oli vain 10 % kalastamattomista vastaajista.

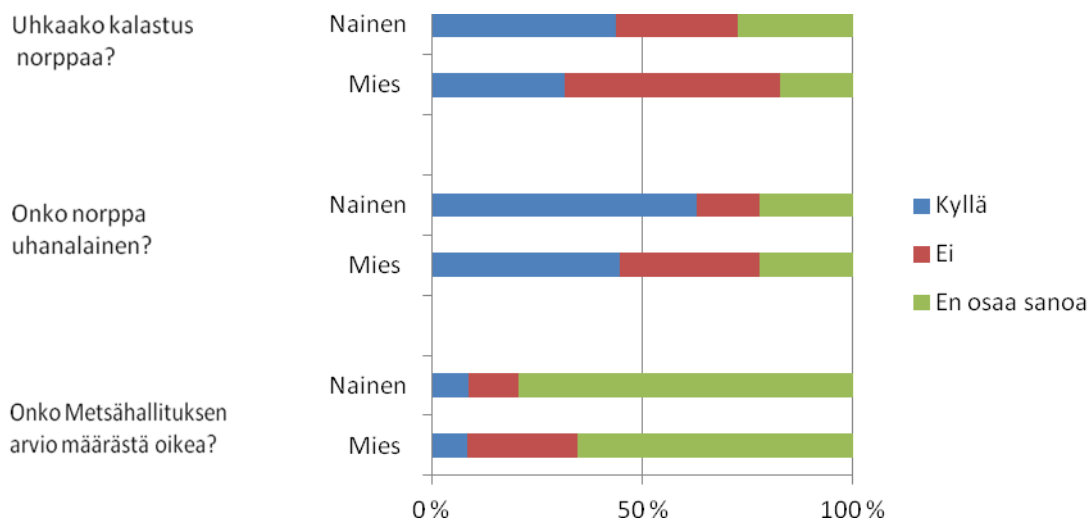
Samalla tavoin jakautuivat myös käsitykset siitä, uhkaako kalastus saimaannorppaa (kuva 10). Sekä kalastaneista että kalastamattomista 36 % oli sitä mieltä, että kalastus on vaaraksi norpalle. Kalastaneista suurempi osa (43 %) oli sitä mieltä, että kalastus ei uhkaa norppaa. Kalastamattomien vastaajien keskuudessa vastaava osuus oli vain vajaa 20 %, ja epätietoisia oli lähes puolet tästä joukosta (kuva 10). Kaikissa edellä mainituissa vertailuissa kalastaneiden ja kalastamattomien jakaumat erosivat toisistaan erittäin merkittävästi. Kalastaneitten vastauksia saatiin 642–645 kpl ja kalastamattomien 233–274 kpl.

Kuva 10. Käsitys norppakannan muutoksesta, Metsähallituksen tekemän kanta-arvioin paikkansapitävyydestä sekä norpan uhanalaisuudesta ja kalastuksen vaikutuksesta jaoteltuna sen mukaan kalastiko vastaaja Saimaalla vuonna 2010 vai ei.

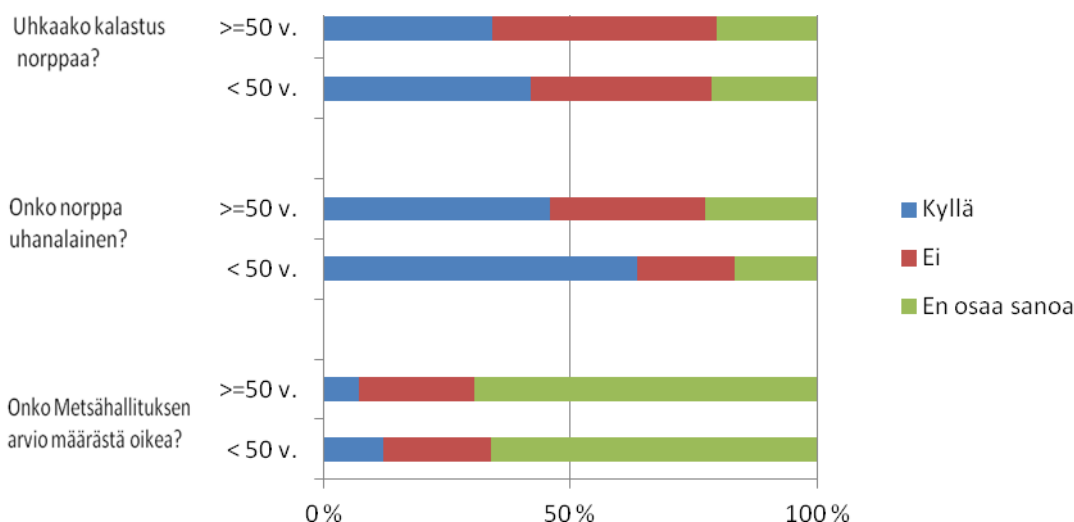
Suhtautumista Metsähallituksen arvioon norppakannan koosta, norpan uhanalaisuuteen ja kalastuksen aiheuttamaan uhkaan tarkasteltiin myös yksityiskohtaisemmin kalastaneiden vastaajien joukosta suhteessa vastaajan sukupuoliin, ikään, asuinalueeseen ja tärkeimpään pyyntimuotoon.

Kalastaneiden miesten (378 vastausta) ja naisten (135 vastausta) suhtautuminen norppaan erosi siten, että miehistä suurempi osa oli sitä mieltä, että Metsähallituksen norppa-arvio ei pidä paikkaansa, miehistä suurempi osa ei myöskään pitänyt norppaa uhanalaisena, eikä kalastusta uhkana norpalle (kuva 11). Kaikissa vertailuissa miesten ja naisten jakaumat erosivat toisistaan erittäin merkittävästi.

Kuva 11. Kalastusta harjoittaneiden miesten ja naisten käsitys Metsähallituksen tekemän kanta-arvioin paikkansapitävyydestä, norpan uhanalaisuudesta ja kalastuksen vaikutuksesta.

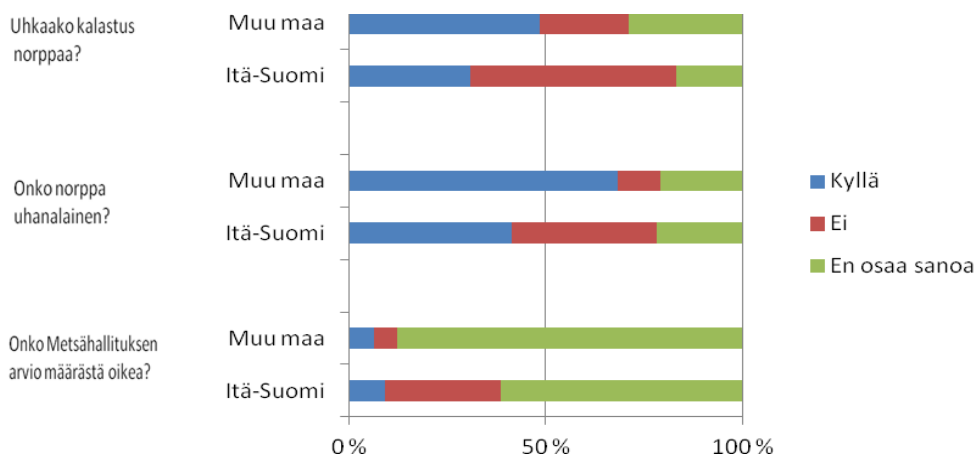
Alle 50-vuotiaat vastaajat (132 vastausta) pitivät norppaa hieman useammin uhanalaisena kuin vanhemmat vastaajat (494 vastausta, ero merkitsevä, kuva 12). Nuorempien kalastajien keskuudessa oli myös hieman enemmän niitä, joiden mielestä kalastus uhkaa norppaa kuin vanhempien kalastajien keskuudessa. Ero oli suuntaa antava. Sen sijaan Metsähallituksen arviosta oltiin eri ikäluokissa lähes samaa mieltä (kuva 12).

Kuva 12. Kalastusta harjoittaneiden alle 50-vuotiaiden ja vähintään 50-vuotiaiden käsitys Metsähallituksen tekemän kanta-arvioin paikkansapitävyydestä, norpan uhanalaisuudesta ja kalastuksen vaikutuksesta.

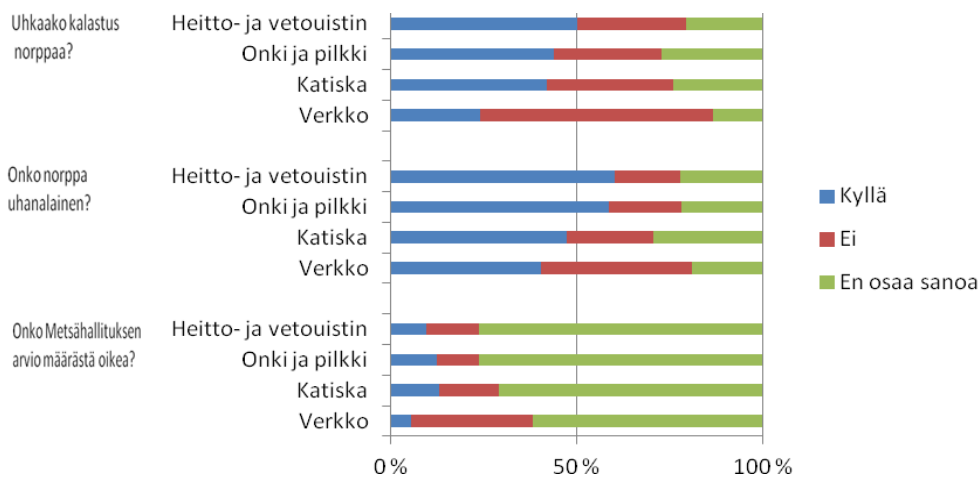
Asuinpaikan mukaan mielipiteet jakoutuivat kalastusta harjoittaneiden vastaajien keskuudessa siten, että Itä-Suomessa norppa-alueella ja sen lähellä asuvat (458 vastausta) luottivat vähemmän Metsähallituksen kanta-arvioon, pitivät norppaa harvemmin uhanalaisena ja arvioivat kalastuksen uhkaa-

van vähemmän norppaa kuin muualla asuvat vastaajat (187 vastausta, kuva 13). Erot olivat kaikissa vertailuissa erittäin merkitseviä.

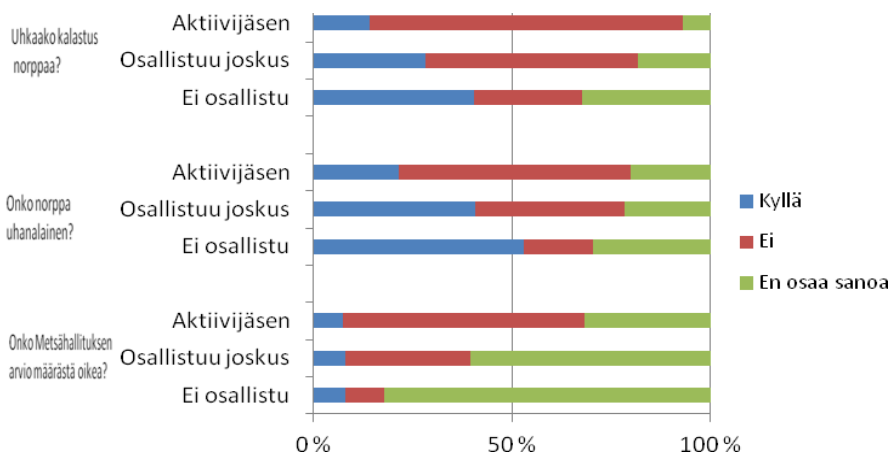
Kuva 13. Kalastusta harjoittaneiden vastaajien käsitys Metsähallituksen tekemän kanta-arvioin paikkansapitävyydestä, norpan uhanalaisuudesta ja kalastuksen vaikutuksesta asuinpaikan mukaan jaoteltuna.

Kalastaneitten vastaajien suhtautumista norpan uhanalaisuuteen ja kanta-arvioihin selvitettiin myös sen mukaan, minkä pyydyksen vastaaja oli ilmoittanut tärkeimmäksi pyyntimuodokseen. Verkkokalastajista suurempi osuus piti Metsähallituksen norppakanta-arviota virheellisenä ja norppaa pienempi osuus uhanalaisena kuin muista kalastajaryhmistä (kuva 14). Myös kalastuksen norpalle aiheuttamaa uhkaa piti todellisena verkkokalastajista pienempi osuus kuin muissa kalastajaryhmissä. Verkkokalastajilta saatiin näihin kysymyksiin 195, katiskakalastajilta 94, onkijoilta ja pilkkijöiltä 114 ja uistelijoilta 126 vastausta. Erot kalastajaryhmien jakaumissa olivat erittäin merkitseviä kaikissa vertailuissa.

Kuva 14. Eri kalastusmuotoja tärkeimpänä pyyntimuotonaan pitävien käsitys Metsähallituksen tekemän kanta-arvioin paikkansapitävyydestä, norpan uhanalaisuudesta ja kalastuksen vaikutuksesta.

Vastaajien suhtautumista norpan uhanalaisuuteen ja kanta-arvioihin selvitettiin myös suhteessa siihen, kuinka aktiivisesti he osallistuivat osakaskuntatoimintaan. Vastaajat luokiteltiin kolmeen ryhmään: sellaisiin, jotka eivät osallistu kokouksiin (640 vastausta), jotka osallistuvat joskus (165 vastausta) ja osakaskunnan aktiivijäseniin (69 vastausta). Kaikissa ryhmissä vajaa 10 % oli vakuuttunut siitä, että Metsähallituksen norppakanta-arvio on oikea (kuva 15). Epätietoisuus asiasta oli yleistä, varsinkin sellaisten keskuudessa, jotka eivät osallistuneet lainkaan osakaskunnan kokouksiin ja hieinan vähäisempää joskus osallistuvien parissa. Sen sijaan aktiivijäsenistä 61 % oli varmoja siitä, että arvio ei ole oikea. Jos vastaaja ei osallistunut osakaskunnan toimintaan, hän oli todennäköisemmin sitä mieltä, että norppa on uhanalainen, ja että kalastus uhkaa norppaa, kuin joskus osakaskunnan kokouksiin osallistuva, saatikka aktiivijäsen. Aktiivijäsenistä 59 % oli sitä mieltä, että norppa ei ole uhanalainen ja 79 % että kalastus ei uhkaa norppaa (kuva 15). Erot ryhmien välillä olivat erittäin merkitseviä.

Kuva 15. Osakaskunnan aktiivijäsenten, joskus kokouksiin osallistuvien ja toimintaan osallistumattomien käsitykset Metsähallituksen tekemän kanta-arvioin paikkansapitävyydestä, norpan uhanalaisuudesta ja kalastuksen vaikutuksesta.

Vastaajia pyydettiin perustelemaan valintansa koskien Metsähallituksen norppakanta-arviota ja 212 henkilöä täytti tämän lomakkeen kohdan. Yleisimmin perusteluihin kirjattiin, että arvio on liian pieni. Monesti tämä näkemys liitettiin joko omiin tai muiden vesillä liikkuvien tekemiin havaintoihin ja erityisesti havainnointien lisääntymiseen. *”Vielä 70-luvulla harvoin kuuli näköhavainnosta, nyt ihmiset eivät pidä minnään kun niitä näkee usein.”* Toinen perustelutapa koski norppalaskentoja ja arvion muodostamistapaa – esimerkiksi ihmeteltiin miten arvio on säilynyt ennallaan vaikka yli 50 poikasta syntyy vuosittain. Esitettiin myös, että laskijat eivät löydä kaikkia pesiä, osin johtuen esiintymisalueen laajentumisesta. Pieni vastaajaryhmä piti laskentaa ”tarkoitushakuisena” tai ”harhaanjohtamisena”. Joka kuudes perustelua kirjoittanut piti arviota uskottavana ja ilmoitti luottavansa asiantuntijoihin. Neljä vastaajaa epäili Metsähallituksen arviota saimaannorppien määrästään liian suureksi.

Kysymykseen ”*Mitkä seikat aiheuttavat uhkia saimaannorpalle?*” vastasi 332 henkilöä. Yleisimmin yksittäisistä seikoista mainittiin kalastus, erityisesti verkkopyynti. Muita yleisiä syitä olivat ilmaston, veden korkeuden ja veden laadun muutokset sekä norpan häirintä. Häirintään syypäinä ovat esimerkiksi moottorikelkat, veneet, vesiskootterit ja mökkien rakentaminen. Lisäksi mainittiin pesimäaikaan rannoilla liikkuvat ihmiset ja petoeläimet. Norppalaskentaa, tutkimusta tai suojelua pidettiin uhkana 18 vastauksessa. Vastaajista 24 mainitsi kaikki kolme keskeisintä kokonaisuutta, eli kalastuksen, luonnonolosuhteiden muutokset ja häirinnän. Useat kommentoivat, että uhkia aiheuttavat populaation ja elinalueen pienuus. Jotkut kirjoittivat vain ylimalkaisesti ”ihmisten toimet”.

Tarkentavaan kysymykseen, jossa pyydettiin kertomaan minkälainen kalastus uhkaa saimaannorppaa ja miten, vastasi 331 henkilöä. Lähes kolme neljäsosaa heistä oli sitä mieltä, että verkkokalastus on uhka saimaannorpalle. Osa vastaajista tarkensi ongelmana olevan kevätkauden verkkopyynnin ja kalastuksen vahvalankaisilla verkoilla, jolloin kuutit voivat takertua pyydykseen. Noin 12 % vastaajista mainitsi verkkojen ohella muita pyyntimuotoja, kuten rysät, katiskat ja iskukoukut. Muutama vastaaja nimesi saimaannorppaa uhkaaviksi pyydyksiksi troolin ja nuotan tai ylipäänsä ammattikalastuksen. Toiset taas nimesivät vapaa-ajankalastuksen tai mökkiläiset samalla korostaen, että ammattikalastus ei ole uhkatekijä.

Noin joka kymmenes vastaaja kuvasi norpalle uhkaa aiheuttavan kalastuksen olevan holtitonta, laitonta, vääränlaista tai liiallista. Jotkut esittivät yleisesti: ”*Kaikki pyydykset, joihin norppa voi tarttua*”. Viitattiin myös kalakantojen vinoutumiseen ja norpan ruoan vähentymiseen tehokalastuksen seurauksena. Muissa kommenteissa mainittiin esimerkiksi, että nykyiset rajoitukset ovat riittäviä, kalastajat ovat vähentyneet ja muut seikat aiheuttavat kalastusta enemmän uhkia norpalle.

Kalastusta harjoittaneista vastaajista 65 % oli saanut riittävästi tietoa norpansuojelun takia tehdyistä kalastusrajoituksista. Runsas 10 % oli sitä mieltä, että tietoa ei ollut riittävästi saatavilla. Niistä vastaajista, jotka eivät olleet kalastaneet, vain noin kolmannes oli saanut riittävästi tietoa, tosin liki puolet ei osannut arvioida oliko tietoa tullut tarpeeksi.

Kysymykseen ”*Mistä olette saaneet tietoa aiheesta?*” vastasi 448 henkilöä. Selvästi yli puolet oli saanut tietoa sanomalehdistä ja muista tiedotusvälineistä, kuten televisiosta ja radiosta. ”*Joka tuutista*” oli yleinen vastaus ja osa piti lehtitietoja sekavina tai ristiriitaisina. Myös Internet mainittiin usein. Toiseksi yleisin tietolähde oli osakaskunta, esimerkiksi kokoukset, tiedotteet ja ilmoitustaulut. Jotkut harmittelivat, että tietoa ei ollut tullut osakaskunnasta tai viranomaisilta – parempaa tiedottamista kaivattiin erityisesti ulkopaikkakuntalaisille ja mökkiläisille. Osakaskunnan vesialuekarttaa pidettiin tärkeänä. Noin 5 % kysymykseen vastanneista mainitsi erikseen kalastuslupien myyjän tietolähteenä. Saman verran oli saatu tietoa esimerkiksi naapureilta tai muilta kalastajilta.

4.5. Suojelutoimien kehittäminen

Kolmannes kalastaneista vastaajista oli sitä mieltä, että kalastusrajoituksia pitää muuttaa, hieman pienempi osa (29 %) oli sitä mieltä, että rajoitukset eivät kaipa muutoksia. Loput, runsas kolmannes ei ollut muodostanut selkeää käsitystä asiasta. Kalastamattomien vastaajien keskuudessa epä tietoisten osuus oli lähes 70 %. Sekä nykyisiin rajoituksiin tyytyväisiä että muutosta haluavia oli suunnilleen yhtä paljon: noin 15 % kalastamattomista vastaajista.

Tarkentavaan kysymykseen, miten kalastusrajoituksia pitäisi muuttaa, saatiin 278 vastausta. Pääosa vastauksista jakautui kahteen yhtä suureen ryhmään: kalastusrajoitusten 1) tiukentamista vaatineisiin ja 2) lieventämistä tai poistamista vaatineisiin. Tiukentamisen kannalla olleista suurin osa otti kantaa rajoitusalueisiin tai -aikoihin. Erityisesti kevättrauhoitusalueita haluttiin laajentaa tai yhte-näistää ja pidentää niiden kestoa: *"Kieltoalue yhtenäiseksi ilman aukkoja rajoitusaikaa pidennettävä ja laajennettava"*. Kyselyajankohtana oli käyty kiivasta julkista keskustelua vapaaehtoisten kevät-rauhoitusten riittävydestä ja asetuksella määrättävän kevättrauhoituksen tarpeesta. Nimenomaan verkkopyynnille haluttiin vastauksissa tiukennuksia, jopa täyskieltoa. Yksittäiset verkkokalastuksen kieltoa vaatineet sallivat kuitenkin rajoitetun verkkopyynnin ammattikalastajille. Myös valvontaa ja tiedottamista haluttiin parantaa.

Useat vastaajat pitivät kalastusrajoituksia yliampuvina ja "vouhotuksena". Kalastusrajoitusten lieventämistä vaatineet esittivät useimmiten, että rajoitusaikojia pitäisi lyhentää tai sallia verkkokalastus laajemmilla alueilla. Monen mielestä suojelutoimia ei tule viedä sellaisille vesille, joilla norppa ei pesi – kevät-rajoitukset pitäisi täsmentää lisääntymisalueille. Esitettiin, että esimerkiksi paikalliselle väestölle tulisi olla vähemmän rajoituksia ja muikkuverkot tai vahvalankaiset verkot tulisi sallia. Myös lahnan kalastusmahdollisuudet haluttiin säilyttää, jotta kalavesien tila ei huonontuisi. Rajoitusten kokonaan purkamista vaatineet katsoivat, että norpan kanssa on ennenkin eletty sovussa ilman rajoituksia: *"Lopettaa verkkokalastuskielto ja muut kalastusrajoitukset ja jättää norpat ... lisääntymään rauhassa ilman vouhotuksia!"*. Väitettiin myös, että rajoitukset aiheuttavat turhan noppavihan.

Saimaannorpan muihin suojelutoimiin muutoksia ei kaivannut noin kolmannes kalastaneista vastaajista, vajaa kolmannes oli muutosten kannalla, ja loppuilla ei ollut käsitystä asiasta. Kalastamattomien vastaajien joukosta epävarmojen osuus oli yli 70 %, ja sekä muutosta kaipaavia että nykyisiin toimiin tyytyväisiä oli molempia runsas 10 %.

Saimaannorpan suojelutoimien muuttamista koskevaan tarkentavaan kysymykseen saatiin 209 vastausta. Niissäkin voitiin havaita selkeä jako suojelua yleisesti puoltaviin sekä suojelutoimia turhina ja liiallisina pitäviin. Kolmasosa vastauksista vaati rajoituksia norppaa häiritsevälle toiminnalle, kuten moottorikelkkailulle, huviveneilylle, vesiskoottereille, turismille ja rantarakentamiselle. Esitettiin myös petojen poistamista norppa-alueilta ja Saimaan vedenpinnan tasaisempaa säätelyä. Moni halusi rajoittaa liikkumista norppien pesien läheisyydessä, myös pesänlaskijoilta: *"Pesiä ei saa tutkijoidenkaan toimesta häiritä"*. Osa ehdotti laskennan tekemistä esimerkiksi kahden tai viiden vuoden välein. Myös lähettimien kiinnittämistä hylkeisiin pidettiin epäeettisenä ja katsottiin aiheuttavan tarttumista pyydyksiin. Laskenta- ja tutkimustahojä ehdotettiin vaihdettavaksi, mutta tutkimusperusteista lähestymistapaa pidettiin myös tärkeänä. Haluttiin enemmän avointa tiedottamista ja valistusta, esimerkiksi tiedottamista paikallislehdissä tai suoraan mökkiläisille postitse. *"Me monet paikkakuntalaiset, jotka kalastetaan ympäri vuoden, voitaisiin alkaa norppaperheen "kummiksi" ja katsoa niiden hyvin voinnin perään. Me haluttaisiin avointa tietoa"*.

Moni vastaajista otti kantaa vallankäyttöön muun muassa verkkokalastusrajoitusten osalta. Vaadittiin lisää valvontaa, rangaistuksia ja pakkokeinoja sekä toisaalta vapaaehtoisuutta, sovittelua ja paikallisten äänen kuuntelemista. *"Valvonnan lisäämistä ja rikkeistä kunnon sakot + verkojen menetyt"*. *"Avointa ja rehellistä julkista keskustelua. Osakaskunnat mukaan keskusteluun"*. Muutama vastaaja piti tärkeänä saada ammattikalastus, esimerkiksi troolaukset, kuriin, mutta myös elinkeinoja puoltavia vastauksia kirjoitettiin. Yksittäisissä vastauksissa haluttiin esimerkiksi katsoa 5-10 vuoden ajan miten tilanne kehittyy nykyisillä toimenpiteillä tai edistää norppaystävällisten tuotteiden myyntiä ja siihen liittyvää opastusta kalastustarvikeliikkeissä.

Viimeiseksi kysyttiin onko vastaajalla mielessä muita saimaannorppa-aiheeseen tai yleensä kalastuksen ja ympäristön välisiin suhteisiin liittyviä asioita. Vastauksia kirjoitti 243 henkilöä ja niissä tuotiin usein esiin edellä jo mainittuja näkökulmia. Yleisimmin käsiteltiin saimaannorppaa ja Saimaan vesistöä uhkaavia seikkoja. Norppien pesinnän häiriötekijöiden ja kalastusvaikutusten ohella oltiin huolissaan esimerkiksi kauppalaivojen aiheuttamasta öljyvahinkouhkasta sekä vesien saastumisesta tai rehevöitymisestä. Kuten edellisissä vastauksissa suhtautuminen norppatutkimukseen jakautui: osa kaipasi puolueetonta tutkimustietoa samalla kun toiset ajaisivat tutkijat ja laskijat pois häiritsemästä. Haluttiin totuudenmukaista ja rehellistä tietoa. Suojelua korostaneet vastaajat kaipasivat valistusta ja asenteisiin vaikuttamista. *”Asiat menossa hyvään suuntaan. Surullisinta jos tulee vastakain asettelua. Joillekin kalastus on niin pyhä asia ett norppa jää kyllä kakkoseksi”*. Norppa nähtiin myös Saimaan alueen vetovoimatekijänä.

Moni piti tärkeänä norpan ja ihmisen yhteiseloja ja tarpeiden kiihкотonta yhteensovittamista – norpat ovat aina kuuluneet kalastusympäristöön. *”Olen Pyyvedellä kalastellut vuodesta 1980 alkaen, norppia on aina ollut yhtä paljon vaikka ei ollut minkäänlaisia rajoituksia. Joitakin verkkoja ne ovat särkeneet, mutta se on minun vahinko, en syytä siitä norppia, täytyy niidenkin elää”*. Osa suojelutoimiin tai niiden lisäämiseen kriittisesti suhtautuneista korosti paikallisten ihmisten oikeuksia ja mielipiteiden kuuntelemista. He pitivät norpansuojelua yliampuvana ja asenteellisena.

5. Tulosten tarkastelu

Tämä kysely kohdistettiin osalle saimaannorpan keskeisten esiintymisalueiden vesialueiden omistajista ja yhden osakaskunnan luvanlunastaneille. Lähes kaikki kalastajat, jotka eivät omista vesialueita, jäivät kohdejoukosta pois. Heidän tavoittamisensa on vaikeaa, koska kalastuslupien myynnin yhteydessä ei yleensä kerätä kalastajien yhteystietoja. Omistaja- ja kalastajajoukon eroa ei tunneta, mutta todennäköisesti suurin osa kalastajista on myös vesienomistajia.

Kohdistamalla kysely omistajille tavoitettiin sekä norppavesien äärellä että kauempana vakituisesti asuvia kalastajia. Myös yleiskalastusoikeutta käyttäviä saatiin mukaan tiedusteluun. Erityisesti tietoa haluttiin verkkokalastajista, eli niistä vapaa-ajankalastajista, joiden harrastukseen norpansuojelu todennäköisesti vaikuttaa eniten. Vastauksia saatiin monipuolisesti erilaisten kalastusmuotojen harjoittajilta, myös onkijoilta ja uistelijoilta.

Tutkimuksen vastaajajoukko oli miesvaltainen. Saimaalla vuonna 2010 kalastaneista vastaajista 60 % oli miehiä, kuten vapaa-ajankalastuksessa yleensäkin. Vapaa-ajankalastustilaston mukaan lähes kaksi kolmannesta (64 %) vapaa-ajankalastukseen vähänkin osallistuneista kansalaisista oli miehiä. Tiedusteluun vastanneet olivat varttunutta väkeä, puolet oli vähintään 61-vuotiaita. Tämä heijastaa enemmän kiinteistöjen omistajien kuin vapaa-ajankalastajien ikäjakaumaa, sillä vapaa-ajankalastuksen tilastoinnin mukaan 11 % vapaa-ajankalastajista oli yli 64-vuotiaita. Vapaa-ajankalastus on myös lasten ja nuorten harrastus, neljännes harrastajista on alaikäisiä.

Suurin osa vastauksista saatiin henkilöiltä, joilla oli vapaa-ajanasunto Saimaan rannalla. Vain noin neljännes kalasti vakituiselta asunnolta käsin. Saimaan rannat ovat suosittuja vapaa-ajanasuntoseutuja. Suomi kalastaa 2009 –kyselyn mukaan esimerkiksi Etelä-Savon ELY-keskuksen alueella kalastaa lähes kolminkertainen määrä verrattuna alueella asuviin vapaa-ajankalastajiin (Sepänen ym. 2011a). Tämän kyselyn tulokset kuvastavat erityisesti paikallista mielipidettä: vaikka suuri osa vastaajista kalasti vapaa-ajanasunnolta käsin, niin lähes puolet (40 %) asui Savonlinnan postinumeroalueella ja liki 70 % Itä-Suomessa, lähellä norppavesiä.

Lähes puolet vastaajista ilmoitti verkkokalastuksen tärkeimmäksi pyyntimuodokseen. Suosituinta se oli 50–vuotiaiden ja sitä vanhempien vastaajien keskuudessa. Sen sijaan alle 50-vuotiaista kalastajista noin 40 %:lle heitto- ja vetouistelu oli tärkein pyyntimuoto. Noin puolet vastaajista ilmoitti vähentäneensä verkkokalastusta viime aikoina. Muiden pyyntimuotojen, onkimisen ja pilkkimisen, kätiskäpyynnin ja uistelun harrastajista suurin osa kertoi harrastuksensa säilyneen samalla tasolla. Norpansuojelun takia tehdyt verkkokalastusrajoitukset ovat yhtenä syynä verkkokalastuksen vähenemiseen. Osansa on myös kalastajajoukon ikääntymisellä.

Suosituin verkkotyyppi oli 50-59 mm:n verkko, joka oli tehty 0,17 mm vahvuisesta tai ohuemmasta langasta. Tämä solmuväli on yleisesti käytössä monilla vesialueilla kuhan pyynnissä. Kuhan merkitys on voimakkaasti kasvanut viime vuosina lajille suotuisien sääolojen myötä. Tätä verkkotyyppiä ei norpansuojelun takia annettu asetus koske. Asetusta muutettiin vuonna 2009, jolloin se laajeni koskemaan alle 60 mm:n verkkoja, jotka on tehty vahvemmassa kuin 0,17 mm langasta. Tällaisia, vuonna 2009 asetuksen piiriin tulleita pyydyksiä oli käytössä osalla vastaajista. Vaikka kyselyn kohteena olleet osakaskunnat kuuluvat pääosin asetuksen piiriin, voivat kalastajat käyttää kiellettyjä pyydyksiä muilla pyyntialueillaan. Noin puolet vastaajista kalasti useammalla kuin yhdellä alueella.

Keväisen rajoituskauden aikana kertyi 7 % vuoden verkkopyydysvuorokausista muiden kuin muikkuverkkojen osalta. Koska kaikki tiedustelun kohteena olleet osakaskunnat olivat keväisen verkko- ja rajoituksen piirissä ainakin osittain, verkkopyynti oli tuollon vähäistä. Keväällä kalastettiin eniten katiskoilla. Koloveden kalastusalueella 2005–2006 rajoituskauden osuus verkkopyydysvuorokausista oli vain vajaa kaksi prosenttia (Auvinen ym. 2006).

Tiedusteluun vastanneet ilmoittivat saaneensa saaliiksi eniten muikkuja kysyttäessä kolmen tärkeimmän lajin saaliita. Muikun nostaa kärkisijalle kuitenkin muutaman kalastajan nuotta- ja rysäsaaliit. Jos rysä- ja nuottasaaliista ei oteta huomioon, kärjessä olivat ahven, hauki ja kuha, joiden saalisosuus oli runsas 60 % ilmoitetusta kokonaissaaliista. Muikun verkkosaalis oli neljännellä sijalla näiden jälkeen.

Vuoden 2009 tietojen mukaan Etelä-Savon ELY-keskuksen alueella saalislajien suhteet olivat melko samanlaiset kuin tässä kyselyssä. Ahven ja hauki olivat runsaimmat lajit. Pihlajavedellä muikku kuitenkin ohitti ne saaliin määrässä (Seppänen ym. 2011b). Kuhan merkitys oli kuitenkin suurempi tämän kyselyn mukaan kuin vuonna 2009. Vuonna 2009 Etelä-Savon ELY-keskuksen alueella kuhan osuus hauen ja ahvenen saaliista oli noin kolmannes. Tilanne oli sama myös Pihlajaveden ja Haukiveden kalastusalueilla (Seppänen ym. 2011b). Tämän kyselyn mukaan kuhasaalis oli jo lähes yhtä suuri kuin hauen ja ahvenen saalis.

Vajaa puolet (40 %) kalastusta harjoittaneista vastaajista ilmoitti, että keväinen verkkokalastuskielto vaikutti heidän kalastukseensa. Hieman pienempi joukko oli sitä mieltä, että norpan suojelun takia säädetyllä asetuksella oli vaikutusta. Niistä vastaajista, jotka pitivät verkkokalastusta tärkeimpänä pyyntimuotonaan, 70 % kertoi kevärajoituksen ja noin puolet asetuksen vaikuttaneen kalastukseen. Tämä oli tietenkin odotettavissakin. Koskevathan rajoitukset eniten juuri verkkokalastusta.

Suurimmalle osalle vastaajista tuotti vaikeuksia arvioida norppakannan muutosta tai Metsähallituksen kanta-arvion luotavuutta. Puolet sekä kalastaneista että kalastamattomista vastaajista piti norppaa uhanalaisena ja lähes puolet kalastusta uhkana norpalle. Samansuuntaisia tuloksia saatiin myös ammattikalastajille tehdyissä haastatteluissa (Salmi ym. 2011). Kalastaneilla oli muita selkeämpi näkemys siitä, että norppa ei ole uhanalainen, kalastus ei uhkaa norppaa, eikä Metsähallituksen arvio pidä paikkaansa.

Kolmannes kalastaneista vastaajista ei ollut saanut riittävästi tietoa norpan takia tehdyistä kalastusrajoituksista. Tietoa saatiin monesta lähteestä, sanomalehdistä, televisiosta ja radiosta, myös osakaskunnat olivat tärkeä tiedon väylä. Toisaalta osakaskunnilta ja viranomaisilta kaivattiin myös lisää tiedottamista, erityisesti ulkopaikkakuntalaisille ja mökkiläisille. Harva kalaveden omistaja osallistuu osakaskuntatoimintaan: vain neljännes (26 %) tähän tiedusteluun vastanneista oli osallistunut edes joskus osakaskuntansa kokouksiin. Vapaa-ajanasunnolta käsin kalastavien ja eritoten muualla kuin Itä-Suomessa asuvien osallistumisaktiivisuus oli vielä vähäisempi. Osakaskunnan vesialueista ja sen suojelutilanteesta kertovaa karttaa pidettiin tärkeänä.

Viitteet

- Auvinen, H., Nurmio, T. & Hyttinen, M. 2006. Kalastus Koloveden kalastusalueella 2005-2006. Moniste.
- MMM 2010. Saimaannorppa ja kalastus –seurantaryhmä II. Työryhmämuistio mmm 2010:2, 25 s. + 8 liitettä.
- RKTL 2011. Vapaa-ajankalastus 2010. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. 57 s.
- Seppänen, E., Toivonen, A.-L., Kurkilahti, M. & Moilanen, P.. 2011a. Suomi kalastaa 2009. Vapaa-ajankalastus kalastusalueilla . Riista- ja kalatalous tutkimuksia ja selvityksiä 1/2011. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki.46 s. +4 liitettä.
- Seppänen, E., Toivonen, A.-L., Kurkilahti, M. & Moilanen, P.. 2011b. Suomi kalastaa 2009 – vapaa-ajankalastuksen saaliit kalastusalueittain. Riista- ja kalatalous tutkimuksia ja selvityksiä 7/2011. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki.44 s. +4 liitettä.
- Salmi, J., Salmi, P. & Hirvonen E. 2011. Ammattikalastus Saimaannorppa-alueella. RKTL:n työraportteja 16/2011. 20 s.